

RAPPORT NR 1 2019

Redaktör: Kristina Hansson - Vetenskaplig ledare

DELRAPPORT

Praktiknära skol- forskning i samverkan

Piteå kommuns arbete med forskning
och utveckling inom förskola och
skola i samverkan med universitet.

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

0911-69 60 00

www.facebook.com/pitea.se

www.pitea.se/forskningochutveckling

Piteå kommun

Förord

Sett över tid, kan arbetet med att forskningsanknyta lärarens och skolans arbete liknas med en gammal T-Ford: En kamp för att komma framåt, som ibland inneburit två steg fram, men lika ofta ett steg bakåt. Frågan om vilken kunskap skolforskningen ska bidra med är av central betydelse i en tid då kraven på forskning i skolan riktas mot lärare, skolledare och elever. Medan frågan om kunskap inom akademien och bland forskare utgör en självklar och viktig del av vetenskaplig verksamhet, har diskussionen inte i samma utsträckning förts mellan verkamma lärare i förskola och skola. Men genom skollagens krav ”att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet” har frågan om vilken forskning och vilken kunskap som lärare och rektorer ser som viktig för att utveckla skolan kommit i fokus.

När det gäller den statliga styrningen av lärares professionella lärande och skolans utveckling har reformerna under årens lopp varit många och stundtals intensiva. Karriärreformen, lärarlönelyftet och reformer som bygger på förstärkt, kontrollerande styrning har alla som syfte att åtgärda skolans bristande kvalitet och effektivisera skolans undervisning och elevers måluppfyllelse. Under 2018 kom utredningen *Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring* (SOU 2018:19). Utredningen går på tvärs mot tidigare reformer på flera sätt. Bland annat genom synen på skolutveckling i praktiken som komplex och motstridig. Enligt utredningen är ett av problemen med reformer i skolans värld, att övergripande nivåer inte fullt ut ser till denna komplexitet. För att förbättringsarbete i skolsystemet ska vara långsiktigt och hållbart måste det första hand utgå från de huvudaktörer som ska gynnas av förändringen, dvs. barnen, eleverna och lärarna. Vidare, och av särskilt intresse för Piteå kommuns ambitioner med att uppfylla skollagens krav att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, hävdar utredningen att lärares professionella lärande och skolans utveckling hänger samman med lärares möjligheter och förutsättningar att själva delta i och bedriva praktisknära studier i samverkan med forskare. Utredningen betonar särskilt huvudmännens viktiga roll och ansvar. För utan att professionen ges rimliga förutsättningar att utveckla skolan och lära nytt bedöms risken stor att förväntningarna kring praktisknära forskning och skolans utveckling inte kommer att infrias. Utredningen föreslår därför att skolhuvudmännens ansvar för att samverka med lärosäten och forskare ska regleras.

I den här rapporten redovisas vad och hur en ömsesidig och frivilligt ingången samverkan kring praktisknära forskning mellan kommunal huvudman och två lärosäten, Umeå universitet och Luleå tekniska universitet, på olika sätt kan bidra till Piteå kommuns utvecklingssträvanden, utveckling av praktisknära skolforskning i skolan samt synliggöra lärares och skolledares erfarenhetsbaserade kunskap. Lärarnas egna berättelser från att delta i aktionsforskningsprojekt och magisterstudier redovisade i

forskning genom denna delrapport har en hel del att säga oss om den återvändsgränd för såväl skolans som professionens utveckling som ligger i föreställningen om quick fix, det vill säga att hitta enkla lösningar på komplexa problem.

Författarna

Författarpresentation

Redaktör för rapporten:

Kristina Hansson, fil dr i pedagogiskt arbete, vetenskaplig ledare, Piteå kommun och ansluten forskare vid Umeå universitet, Institutionen för estetiska ämnen vid lärarutbildning. Hennes forskning är inriktad mot glappet mellan policy och praktik, dvs styrningen av skolans utveckling i praktiken. I tidigare forskning har hon intresserat sig för införandet av nya medier i undervisningen och karriärreformen för lärare. Hansson har bred och lång erfarenhet av såväl samverkande forskning i rollen som lärare, mellanledare och forskare i kommunen. I rollen som vetenskaplig ledare ansvarar Kristina för att skapa strukturer och strategier för lärares och skolledares arbete med att uppfylla skollagens krav, bland annat genom samverkande praktiktäna skolforskning, magisterutbildning, skolledarutbildning och forskningsfinansiering. Hon är också ordförande för Piteå Utbildningsvetenskapliga råd.

Övriga författare:

Ulrika Bergmark är legitimerad gymnasielärare, biträdande professor och docent i pedagogik vid Institutionen för konst, kommunikation och lärande vid Luleå tekniska universitet. Just nu arbetar hon som skolforskare vid Piteå kommun, där hon samverkar med skolledare och lärare med uppdraget om att uppfylla skollagens krav om en förskola och skola på vetenskaplig grund och utifrån beprövad erfarenhet. En central del av detta arbete utgörs av aktionsforskningsprojekt. Ulrikas forskningsintressen berör samverkan skola-akademi, skolutveckling, lärares professionsutveckling, elevers delaktighet och inflytande i undervisningen samt hälsofrämjande arbete. Hon har bedrivit forskning i förskola och skola samt högre utbildning.

Inger Erixon Arreman, filosofie doktor och docent i pedagogiskt arbete. Projektledare *Kampen för läraryrkets kunskap*, Umeå universitet. Erfarenheter av yrkesverksam som lärare i skolväsendet och som forskare vid Umeå universitet där hon undervisar och forskar i områdena lärarutbildning och skola. I sin doktorsavhandling (2005) analyserade hon framväxten av forskningsstrukturer på lärarutbildningsområdet. Hennes fortsatta forskning kretsar kring utbildningspolicy för lärarutbildningsområdet och skola; exempelvis hur högskoleväsendets system och regelverk styr lärarstudenters examensarbeten och hur skolväsendets regelverk utifrån mål- och resultatstyrning med valfrihetsreformer, nya läroplaner, nya betygsskalor, nya gymnasieprogram och nya kriterier för gymnasiebehörighet mm., i praktiken landar hos lärare, lärarstudenter, elever, lärare och skolledare i grundskola och gymnasieskola. Inger har också medverkat i studier med jämförande perspektiv på skola och utbildning i England och Sverige. Därutöver har Inger i samverkan med andra forskare, ur ett kritiskt samhällsvetenskapligt perspektiv

och med röster från fältet, beskrivit och analyserat uppbyggandet av lärarutbildning i det självständiga Namibia.

Per-Olof Erixon, filosofie doktor, professor, Umeå universitet Per-Olof Erixon, filosofie doktor och professor i pedagogiskt arbete vid Umeå universitet. Hans forskning rör främst skolämnet svenska och dess relation till den nya digitala teknologin. Ett annat forskningsområde rör lärarutbildningen och då särskilt lärarutbildningens forskningsutveckling. Ytterligare ett område rör akademiskt skrivande. Per-Olof Erixon har lång erfarenhet av såväl arbetet med att forsknings anknyta läraryrket som samverkan med skolor och kommuner kring praktikinära forskning. Han ingår i Piteå kommuns utbildningsvetenskapliga råd i rollen som rådets professor, och högsta vetenskapliga kompetens.

Catarina Lundqvist, filosofie doktor, arbetar som FoUI-samordnare och vetenskaplig ledare vid FoUI (Forskning och Utveckling/Innovation) Norrbottens Kommuner, med ett regionalt uppdrag att genom samverkan stödja kommunerna i Norrbotten i deras kunskapsutveckling. Lundqvist har bland annat erfarenhet av praktikinära forskning samt samverkansprocesser mellan offentliga verksamheter och lärosäten. Lundqvists forskning är inriktad mot hälsofrämjande skolutveckling, relationen mellan policy och praktik samt ytterligare forskningsintresse är karriärövergångar för unga och unga vuxna.

Stina Westerlund, filosofie doktor och universitetslektor vid Institutionen för estetiska ämnen, Umeå universitet. Westerlund har sedan 2007 arbetat med lärarutbildning och är i grunden gymnasielärare i svenska och slöjd. I sitt avhandlingsarbete studerade hon emotionella dimensioner av lärande ur elevperspektiv. Därefter har forskningen rört områden som undervisning för hållbarhet, karriärreformen och lärares professionsutveckling samt ämnesutveckling relaterat till utbildningssystem och forskning. Westerlund har deltagit i uppbyggnaden av magisterkurserna som drivs i samverkan med Piteå Kommun och är ansvarig för upplägg, undervisning och examination av de studerande lärarna.

Innehåll

Inledning.....	6
Bakgrund	7
Syfte och forskningsfrågor	9
Vetenskapsteori, teoretiska och metodiska utgångspunkter	11
Piteå kommuns utvecklingssträvanden	12
Studiernas genomförande.....	20
Resultat.....	25
A. Forskares delstudier.....	25
B. Lärares praktikinläring i kursen magisteruppsats, 15hp	35
Tema 1 Utveckling av strukturer och organisation av undervisning	35
Tema 2 Skolutveckling genom pedagogiskt utvecklingsarbete	36
Tema 3 Elevers lärande i skolan	38
Tema 4 Relationella och intersektionella perspektiv	39
Tema 5 Undervisningsmetoder och effekter	41
C. Lärares aktionsforskning	42
Sokratiska samtal i förskolan	42
Kvalité i kvalitetsarbetet genom kollegialt lärande.....	42
Att väcka elevers läslust och läsförståelse med textsamtal som metod	44
Lärares arbetssätt, förhållningssätt och metoder v.s lust till lärande.....	44
Att mötas i texten - om litteratursamtal i gymnasieskolan.....	45
Sammanfattande reflektion kring vilken nytta projekten bidrar med	46
Diskussion och rekommendationer	47
Referenser.....	50

Inledning

Enligt skollagen skall utbildningen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (SFS 2010:800). Denna delrapport redovisar forskning och pågående aktiviteter inom ramen för Piteå kommuns strävanden att genomföra skollagens intentioner i förskolans-, grundskolans- och gymnasieskolans praktik. Ambitionen med rapporten är att du som läsare ska få en djupare förståelse av de idéer, strategier och dilemman som lärare, rektorer, förvaltningsledning, politiker och forskare från kommun och universitet ställs inför och hanterar i sitt arbete med att hitta möjliga och framkomliga vägar för att utbildningen i Piteå kommuns förskola och skola ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Inom Piteå kommuns skolverksamhet har under lång tid tagits olika initiativ för att få tillstånd förutsättningar för lärare och skolledare att delta i forskning (Hansson, 1997, 2004, 2008, 2014). Under en tjuugoårsperiod från slutet av 1990-talet till 2010 gjordes olika icke samordnade satsningar på bland annat aktionsforskning (Bergmark, 2009) och forskarutbildning av lärare (kommundoktorander) (Ekberg, 2012; Hansson, 2014; Villanen, 2014). Arbetet gick långsamt, kom att bli personbundet och utan stöd av långsiktiga strategier på övergripande nivå.

I ambitionen att skapa långsiktighet och stabilitet antog Barn- och utbildningsnämnden 2014 en strategi, *Skolan utveckling, vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Strategi för forskning och utveckling i Piteå kommuns skolor* (BUN 20140625). Strategin innehåller högt ställda mål för att skapa förutsättningar för forskning som utgår från professionens frågor och behov av kunskap i arbetet med att utveckla och förbättra undervisning och lärande i skolan. Strategins mål utgår från att långsiktigt bygga strukturer för forskning och utveckling, lärares delaktighet och kompetens i praktisk forskning samt samverkan mellan kommun och universitet.

Under åren 2014-2019 har strategins målsättningar successivt realiserats och forsknings- och utvecklingsverksamheten (FoU) vuxit i omfattning. I ett första steg inrättades våren 2015 en tjänst som lektor i pedagogiskt/ vetenskaplig ledare vid utbildningsförvaltningen. Uppdraget innefattar ansvar för att planera och leda kommunens FoU-verksamhet i dialog med aktörer på skolnivå och genom samverkan med forskare och lärosäten samt att bedriva egen forskning. Kristina Hansson, filosofie doktor och en av de tidigare kommundoktoranderna, anställdes för att utföra uppdraget. Arbetet inleddes med sonderande dialoger kring rektorers och lärares behov av stöd och kompetens inom området.

Utfallet av dessa dialoger föranledde förvaltningen att under 2015 inleda ett samarbete med Institutionen för estetiska ämnen, Umeå universitet, i syfte att utforma och genomföra en magisterutbildning, dvs en utbildning på avancerad nivå för grundutbildade och erfarna lärare. Utbildningen syftar till att stärka lärares forsknings- och utvecklingskompetens. Idag deltar totalt tjugo lärare från kommunens för-, grund- och gymnasieskola i utbildningen som bedrivs på kvartsfart.

På förslag av vetenskaplig ledare beslutade Barn-och utbildningsnämnden (BUN 20170118) att inrätta ett utbildningsvetenskapligt råd, Piteå utbildningsvetenskapliga råd (PUR). Rådet består av forskare, lärare och skolledare och har till uppdrag ”att främja vetenskaplig verksamhet och föreslå strukturer för utveckling av skola och utbildning på vetenskaplig grund i Piteå”. Resultatet av rådets arbete och initiativ har hittills lett till start av: skolledarutbildningen *Att leda en skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet*, i vilken samtliga rektorer deltar; fem aktionsforskningsprojekt, med 60 deltagare jämnt fördelat mellan förskola, grundskolan och gymnasieskolan samt att ett långsiktigt samverkansavtal har ingåtts med Umeå universitet inom ramen för regeringens satsning på försöksverksamhet för samverkan kring praktiktäna forskning, Utveckling, Lärande och forskning (ULF-avtal). Även de två FoU-projekten *Kampen för läraryrkets kunskap* och *PiteSkolforsk*, som denna delrapport redovisar, har kommit till som en del av rådets arbete med att identifiera lärares och rektorers behov av kunskap.

Bakgrund

Frågan om hur skollagens intentioner ska tolkas och omsättas i praktisk verksamhet är inte oproblematiserad och utan spänningar. Ett exempel är frågan om vilken kunskap, vetenskaplig eller professionens beprövade erfarenheter, som betraktas som viktig i utvecklingen av skolan. I den bästa av världar skulle dessa kunna betraktas som komplementära och båda lika nödvändiga. I realiteten har varken de politiska initiativen och därmed inte heller forskningen i tillräckligt hög grad intresserat sig för frågor, utmaningar och dilemman i verksamheten (Bryk, et al 2016; Carlgren, 2011).

Under de senaste åren har frågan hur man kan stärka den praktiktäna forskningen och hur lärare kan involveras kommit på den nationella politiska agendan. Staten har bland annat inrättat ett skolforskningsinstitut (Dir 2014:7). I Sverige har staten både initierat forskarskolor för lärare (Utbildningsutskottet, 2016/17:REF4) och genomfört en karriärreform i grund- och gymnasieskolan (Utbildningsdepartementet, 2013). Utöver detta har staten initierat en försöksverksamhet för att ta fram och pröva modeller för långsiktig samverkan kring praktiktäna forskning mellan huvudman och lärosäte (Dir 2017:27). Idén att undervisningen ska bygga på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet är inte ny sett ur ett svenskt perspektiv (Carlgren & Hörnquist, 1999). Intressant att notera att skollagens krav introduceras i en tid då styrningen av skolan, med betoning på ekonomi och mätbar kunskap, historiskt sett aldrig varit starkare än nu. Forskning visar att den starka tonvikten på ekonomisk och byråkratisk kunskap har inneburit att den professionella kunskapen och autonomi har försvagats (Brante, 2014). Kravet på kontroller av kvalitet, menar Bergh (2015), har fört med sig ett ökat tryck på skolan och dess aktörer att inta ett reflexivt förhållningssätt gentemot sig själva och att ta ansvar för sin egen kunskapsbildning, samtidigt som synen på vad som kan räknas som legitim kunskap blivit allt mer inskränkt (Ball, 2003; Biesta, 2010).

Mot bakgrund av den här problembeskrivningen och det spänningsfält som uppdraget om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet omges av finns det goda skäl att intressera sig för hur skollagens uppdrag hanteras på lokala nivåer i kommun och skola. En viktig utgångspunkt i FoU-projekten är att bedriva forskning och utveckling av skola i en symmetrisk och komplementär ansats, där forskare och lärare lär av varandra om hur samverkande praktikinära forskning i skolan kan integreras.

Piteå utbildningsvetenskapliga råd startade i februari 2017 ett arbete med att samla in lärares och skolledares behov av forskning. Inventeringen genomfördes av de rådsledamöter som arbetade i skolan som lärare eller som skolledare. Resultatet visade att det fanns önskemål om forskning kring kommunens och skolornas arbete med att iscensätta skollagens krav på vetenskaplig grund och berövad erfarenhet (PUR 20170228). Med detta som utgångspunkt arbetade vetenskaplig ledare med att skriva forskningsansökningar och att hitta finansiering och utlysningar av forskningsmedel. Arbetet resulterade i finansiering av forskning i två olika forsknings- och utvecklingsprojekt (FoU-projekt), *PiteSkolforsk* och *Kampen för läraryrkets kunskap. Möjliga vägar för lärares professionalism*. Bägge startade under höstterminen 2017.

FoU-projekten bedrivs i samverkan mellan Piteå kommun och två lärosäten, Luleå tekniska universitet (LTU) och Umeå universitet (UMU). Den tid som respektive forskare har för forskning inom projekten varierar från 20-75% av heltidstjänst. Forskningen finansieras av olika parter, Riksbankens Jubileumsfond, Framtidsbanken Sparbanken Nord, Lärarhögskolan, Umeå Universitet, Institutionen för estetiska ämnen i lärarutbildningen, Umeå universitet samt Utbildningsförvaltningen Piteå kommun. Forskningsmedlen från Riksbankens Jubileumsfond och Lärarhögskolan, Umeå universitet är budgeterade över tre år (2017-2020). Forskningsfinansiering från Piteå kommun och Institutionen för estetiska ämnen ingår som uppdrag i dessa forskares ordinarie tjänstgöring. Sammanfattningsvis ser forskarnas tid och olika finansiärer ut på följande vis: Per-Olof Erixon, (20%, Institutionen för estetiska ämnen, Umeå Universitet), Kristina Hansson, (20%, Piteå kommun, Utbildningsförvaltning), Ulrika Bergmark, (75% Riksbankens jubileumsfond), Inger Erixon-Arreman, Catarina Lundqvist och Stina Westerlund (35%, 20% resp. 25% från Lärarhögskolan, Umeå universitet)

Utöver de studier som bedrivits inom FoU-projekten innehåller rapporten två studier som påbörjades redan under åren 2015 och 2016. Studierna möjliggjordes genom avtal för samverkan, mellan Piteå kommuns Utbildningsförvaltning och Institutionen för Estetiska ämnen, Umeå Universitet (Utbildningsförvaltningen & Institutionen för estiska ämnen 2015; 2017) och mellan Piteå kommuns Utbildningsförvaltning och Jönköpings universitet, (Utbildningsförvaltningen 2015). Studierna har genomförts av följande forskare Kristina Hansson,(PK), Per-Olof Erixon (UmU) samt Ingela Bergmo Prvulovic, (JU) och detta arbete ingår inte i den tid och finansiering som redovisats ovan.

Utöver tiden för forskning, avsätter också forskarna i varierande grad tid för att stödja utveckling av FoU i Piteå kommuns skolor. I tjänsten som vetenskaplig ledare har Kristina Hansson övergripande

ansvar för att skapa förutsättningar för såväl forskning och skolornas utvecklingsarbete med att uppfylla skollagens krav att utbildning ska vila på vetenskaplig grund och beprövade erfarenhet. Per-Olof Erixon och Stina Westerlund arbetar bägge sedan många år tillbaka med olika aktiviteter som syftar till att skapa förutsättningar för praktisknära forskning i samverkan mellan kommun och universitet. Per-Olof som ledamot och professor i Piteå utbildningsvetenskapliga råd (PUR) och bägge är också kursansvariga för kommunens kompetensutvecklingssatsning för lärare, magisterutbildningen *Forskning och utveckling i skolan*.

Catarina Lundqvist deltar som ledamot i Piteå utbildningsvetenskapliga råd (PUR) utifrån sin roll som vetenskaplig ledare vid FoUI Norrbottens Kommuner, samt har varit involverad i olika samarbeten mellan FoUI Norrbottens Kommuner och Utbildningsförvaltningen Piteå Kommun.

Vidare arbetar, från och med den 1 september 2017, Ulrika Bergmark som skolforskare i Piteå kommun. Tjänsten finansieras av Riksbankens jubileumsfond (Flexitforskaranställning) och med stöd av Sparbanken Nord och Luleå tekniska universitet. Flexiforskaranställningen syftar till att bygga broar mellan akademi och organisation och omfattar både forskning och utvecklingsarbete. I rollen som skolforskare har Ulrika ett dubbelt uppdrag då Riksbankens finansiering ställer krav på 75% forskning och 25% utveckling.

Syfte och forskningsfrågor

Bägge FoU-projekten syftar till att beskriva, analysera och problematisera vad som händer i mötet mellan utbildningspolicy och praktik. Med utbildningspolicy avses i det här fallet skollagens krav att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (SFS 2010:800). Med praktik avses i detta sammanhang Piteå kommuns utvecklingssträvanden och aktiviteter för att skapa långsiktiga strukturer som främjar forskning och utveckling, med fokus på möjligheter och hinder för professionellt lärande och utveckling hos lärare och rektorer.

Det övergripande syftet med forskningsprojektet som kallas *PiteSkolforsk* är att analysera och problematisera erfarenheter med att integrera forskning och forskningsbaserat arbetssätt i undervisning gjorda av olika aktörer inom kommun och akademi, samt att identifiera utmaningar och möjliggörande strategier i samverkan mellan kommun och akademi. En viktig grund i detta projekt är att forskningen gör tillsammans med deltagarna, så att de har en aktiv roll i skapandet av ny kunskap. Datainsamlingsmetoderna som har varit främst intervjuer, lärardokumentationer, observationer i lärares praktik med uppföljande samtal och fokusgruppssamtal. Deltagare i forskningen är lärare, skolledare (rektor och förskolechef), områdes- och förvaltningschefer samt vetenskaplig ledare i Piteå kommun, elever i grund- och gymnasieskolan, samt forskare/lärarytbildare vid Luleå tekniska universitet och Umeå universitet. Forskningen i de olika delprojekten har inneburit kunskapsutbyte mellan kommun och akademi i de planerade delprojekten. Förutom detta sker utbytet med hjälp av exempelvis seminarier vid respektive organisation där också lärarutbildning involveras. Det förväntade resultatet av projektet

är att det genererar teoretiskt och praktiskt kunskapsvinster vad gäller integrering av praktisk forskning i skolan, på både strategisk nivå och klassrumsnära nivå. Detta för att ge lärare och skolledare, och ledare på kommunal nivå en bättre förståelse för vad ett vetenskapligt förhållningssätt innebär i skolan och hur de kan arbeta med detta. Projektet avser också skapa kunskap om vilka utmaningar och dilemman som integrering av praktisk forskning kan omfatta, vilket förväntas bidra till en förståelse för och praktiska redskap hur lärare och skolledare samt kommunal ledning ska hantera detta.

Övergripande syfte i FoU projektet *Kampen för läraryrkets kunskap* är att belysa och problematisera forskningsbaserade utvecklingsprojekt och möten mellan policy och läraryrkets praktik. Specifika mål är att belysa hur praktisk forskning som syftar till akademisering och professionalisering mottas av lärare, genom att utifrån medverkande skolaktörers perspektiv problematisera hinder och framgångsfaktorer i FoU-projekt. Ytterligare ett specifikt mål är att belysa hur sådana FoU-projekt ligger i linje med kommunens strävan att stärka den professionella styrningen. Syfte och mål är i samklang med Piteå kommuns utvecklingsstrategi att rusta för en skola på vetenskaplig grund (akademisering) och utveckling av lärares professionalism (Barn- och utbildningsnämnden 2014; Utbildningsnämnden 2017). Följande gemensamma frågeställningar har identifierats i dialogen mellan forskare vid Umeå universitet och vetenskaplig ledare i kommunen:

1. Hur ser aktörerna på läraryrkets och skolans akademisering i förhållande till nationella karriärreformer och lokala FoU-projekt?
2. Vilka idéer, strategier eller diskurser kring yrkesidentitet blir synliga bland aktörerna i förhållande till statens och kommunens strävanden att akademisera skolans praktik?
3. Hur kan kommunen/skolorna utveckla plattformar för att främja en professionsstyrd skola och hur kan akademin/forskarna främja forskningsbaserad utveckling och samverkan i skolpraktik där vetenskapliga strukturer initialt saknas?

Frågorna preciseras utifrån preliminära empiriska resultat i samverkan mellan forskarna och skolans aktörer; att uppmärksamma och inkludera medverkande aktörers perspektiv bedömer vi som forskningsetiskt viktigt.

Vetenskapsteori, teoretiska och metodiska utgångspunkter

I egenskap av människor förvärvar och skapar vi ny kunskap hela tiden. När vi närmar oss en företeelse har vi i regel ett förutbestämt sätt att se på och förstå företeelsen. Vi utgår från tidigare erfarenheter och föreställningar om hur världen är ordnad. Bestämmande för var och ens sätt att tolka och förstå en företeelse, i detta fall skollagens direktiv på forskningsbaserad undervisning, är individens uppfattningar om sin syn på vad kunskap är (s.k. epistemologiska utgångspunkter), men också individens syn på hur världen är beskaffad (s.k. ontologiska utgångspunkter).

Teori kan med samhällsvetenskaplig och humanistiska utgångspunkter, vilket mer utförligt framgår i källorna av vetenskapsteoretiker som här Bourdieu (1992) och andra (Alvesson & Deetz 2000: Jacobsen & Thorsvik 1997; Heidegger, Ödman 1983), beskrivas som ett sätt att tänka och se världen, snarare än en abstrakt representation av den. Med metaforen lins kan teori förklaras som något som hjälper oss att fokusera vissa delar av verkligheten. Teori kan också beskrivas som de perspektiv som forskaren anlägger och som utgörs av forskarens grundläggande antaganden om hur kunskap och verkligheten är beskaffade (epistemologi och ontologi). Ytterligare kan teori innefatta flera teoretiska perspektiv som är sammansatta av våra erfarenheter. Med utgångspunkt från filosofen Martin Heidegger, finner bland annat den svenske vetenskapsteoretikern Per-Johan Ödman, att de sätt på vilka vi tolkar och förstår ett fenomen, dvs. de perspektiv som vi anlägger på världen, samverkar med den förförståelse av världen som vi redan har.

Samma processer gäller för alla forskare i sitt vetenskapliga arbete, men med den skillnaden att i forskningen krävs att de epistemologiska, ontologiska och metodologiska utgångspunkterna är systematiska och transparenta. Detta innefattar att man som forskare i rapporteringen av en vetenskaplig studie även måste redogöra för vilka metoder man använt och precisera hur man gått till väga i upplägg och genomförandet av den redovisade studien; val av metod, urvalskriterier för studiens deltagare, procedurer och genomförandet av datainsamlingen samt hur det insamlade materialet har analyserats och sammanställts. Transparensen gäller också vilka teorier, dvs. de raster eller förklaringsmodeller som hjälper oss att tolka de data, dvs. den empiri som vi samlat in för våra studier.

I de olika delstudierna inom de bägge FoU-projekten använder vi oss av olika teoretiska perspektiv. Några teorier som *policy enactment*, *aktivitetsteori* och *akademisering/akademisk drift* återkommer i flera delstudier. Policy enactment, innebär att forskningen fokuseras på arbetet med att omsätta en reform i praktiken, i det här fallet hur olika aktörer i kommunen ”gör” för att tolka, översätta och iscensätta policy (Ball, Maguire, Braun, & Hoskins, 2011), dvs skollagens krav att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i skolans vardagsarbete. I stället för att studera genomförande av policy uppifrån och ner, utgår policy enactment från bottom-up, det vill säga att synliggöra vad olika aktörer i skolans praktik uppfattar som rimligt och möjligt att göra i sina specifika sammanhang. Här är det lärarnas och skolledarnas logik och erfarenheter, inte policyns som fokuseras.

I aktivitetsteorin betraktas *aktivitet*, i detta fall magisterutbildningen, aktionsforskningsprojekten eller skolledarutbildningen, som den minsta och enda enhet i förändringsarbete genom vilken forskaren kan studera ”den möjliga förändringen i praktiken”. I själva verket, säger teorin, är en aktivitet inte ett isolat utan en del av helt system (Engeström, 1987, 2015). När lärare eller skolledare försöker förändra tidigare sätt att arbeta uppstår spänningar i systemet, sk *systemiska motstridigheter*, då systemet reagerar för att skapa stabilitet. De dilemman som aktörerna ställs inför och berättar om, gör det möjligt att säga något om den möjliga förändringen i praktiken. Men dilemmana är också betydelsefulla för att förstå aktörernas lärande och genom detta hur aktörerna förändrar själva verksamheten, och innovativt hittar sätt att hantera akademiseringen. Till sist, *akademisering* eller akademisk drift, är ett begrepp som används för att teoretiskt beskriva den allmänna och globala trenden att förändra professionsprogram och professioner genom att ställa krav på forskningsanknytning (Neave 1979). Akademisering betraktas som ett sätt att styra yrkesgrupper med lägre status att agera för att höja sin status, genom att delta i utbildning som genomförs av grupper med högre status. Bakom kraven på akademisering av läraryrket på reformnivå ligger ofta förväntningar att på att höja kvaliteten på skolan, dvs att skolan ska gå från ett lägre till ett högre och bättre tillstånd (Holmdahl, 2011).

I studier där forskare vill inhämta/fånga individers egna erfarenheter på djupet, som i det här fallet handlar om lärares och rektorers erfarenheter av att uppfylla skollagens krav att utbildning ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, försteläraryrkesuppdrag och magisterstudier, används s.k. kvalitativa metoder (Denzin & Lincoln, 2011; Goodson & Sikes, 2001; Polkinghorne, 1996). Kvalitativa metoder är särskilt lämpliga när forskaren vill samla in människors upplevelser, finna ut vad människor tänker och känner, ha reda på hur något utspelade sig, få ingående detaljer om en företeelse/händelse. Kvalitativa metoder är också tillämpliga för att kasta nytt ljus på ett redan känt fenomen. Den data som insamlas i kvalitativa studier kallas för empiri. Den information (empiri) som samlas in med hjälp av kvalitativa metoder som intervjuer, observationer och reflektioner och texter, betecknas vidare som ”mjukdata”. Empiriskt underlag som utgörs av mjukdata är svårt att hantera med statistik.

Piteå kommuns utvecklingssträvanden

De olika studier som vi redovisar i denna delrapport har det gemensamt att de försöker bidra med kunskap om de aktiviteter eller strukturer som kommunen iscensatt för att hitta möjliga vägar för att integrera vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i skolans, lärares och skolledares arbete. Vi forskare har i de olika delstudierna följt lärares, skolledares och politikernas arbete i olika aktiviteter, (magisterutbildningen *Forskning och utveckling i skolan*, aktionsforskningsprojekt, skolledarutbildningen *Att leda en skola på vetenskaplig grund* samt arbetet i Piteå utbildningsvetenskapliga råd, PUR), som iscensatts för att hantera skollagens uppdrag om en skola på vetenskaplig grund. Då flera av oss forskare också varit aktivt involverade med att utforma eller att delta

i genomförandet följer här en beskrivning av var och en av aktiviteterna samt hur vi som forskare deltagit i arbetet.

Magisterutbildning Forskning och utveckling för lärare

Lektorer vid Piteå kommuns utbildningsförvaltning, Kristina Hansson, och Institutionen för estetiska ämnen, Umeå Universitet Stina Westerlund och Erik Sigurdsson har i samverkan utformat en magisterutbildning *Forskning och utveckling i skolan*, 60 hp. Utbildningen kom till som ett initiativ från kommunens utbildningsförvaltning som en viktig strategi för att tillföra skolorna vetenskaplig kompetens och för att uppfylla målsättningarna i FoU strategin (Barn- och utbildningsnämnden 2014) om en professionsstyrd utveckling av skolan samt skollagens krav om att utbildningen ska vila vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Planeringsarbetet pågick under åren 2015-2016 och resulterade i magisterutbildningen *Forskning och utveckling i skolan*, ett kurspaket bestående av sju olika delkurser på totalt 60hp på avancerad nivå.

- 1 a. Forskning och utvecklingsarbete i skolan, 7,5 hp (startade ht 2016)
- 1 b. Forskning och utvecklingsarbete i skolan, 7,5 hp (startade vt 2017)
- 2 a. Undervisning och lärande, 7,5 hp (startade ht 2017)
- 2 b. Undervisning och lärande, 7,5 hp (startade ht 2018)
- 3 a. Vetenskaplig teori och metod, 7,5 hp (startade ht 2018)
- 3 b. Vetenskaplig teori och metod, 7,5 hp (startar vt 2019)
4. Magisteruppsats, 15 hp (startar ht 2019 – vt 2020)

Utbildningen vänder sig till samtliga lärare som uppfyller de formella ansökningskraven (lärarutbildning på minst 180 hp, 4 års yrkeserfarenhet som lärare samt har lärarlegitimation). Piteå är kursort och kursen bygger på två till tre kursträffar per termin.

Utbildningen syftar till att stärka lärares vetenskapliga kompetens och utvecklingskompetens, dvs att lärare själva ska kunna bedriva praktisknära forskning samt handleda kollegor i praktiskt arbete med forskning och utveckling i skolan. Utbildningen utgår ifrån en syn på kunskap som erkänner lärares erfarenheter som viktiga för skolans utveckling. Efter genomgången utbildning ska de studerande kunna genomföra vetenskapligt grundade studier och delta i forskning i skolan, göra analyser av skolans verksamhet och på vetenskaplig grund föreslå arbetsformer för förbättring. Vidare syftar utbildningen till att lärarna utifrån eget intresseområde självständigt och kritiskt kan orientera sig inom aktuell och internationell forskning. De studerande skall ha kunskaper om centrala begrepp som kunskap, vetenskap och beprövad erfarenhet liksom teori, forskningsmetodik och forskningsprocessen olika delar. Centralt är också kunskaper om hur man kan utveckla strukturer och arbetssätt som stärker den lokala skolans

arbete med praktisk forskning. Efter avslutad utbildning ska de studerande kunna skriva en vetenskaplig rapport på avancerad nivå.

Inför starten av den första utbildningsomgången ht 2016, tillsatte förvaltningschef i januari 2016 en referensgrupp bestående av lärare, fackliga representanter, förskolechefer och rektorer. Under ledning av lektor/vetenskaplig ledare skulle gruppen fram rekommendationer på rimliga tidsmässiga förutsättningar för de lärare som deltog i magisterutbildningen. Referensgruppens rekommendationer betonar betydelsen av att se magisterutbildningen som ett långsiktigt initiativ för att hantera uppdraget som skollagen ger alla lärare och skolor. De förutsättningar som gruppen föreslog utgick från att ansvaret för att skapa förutsättningar inte var den enskilde lärarens ansvar, utan hela organisationens (ref). Sammanfattningsvis kom referensgruppen fram till att 13 av 16 kompetensutvecklingsdagar/år skulle lärare i grund och gymnasieskolan använda för studierna. Resterande tid för studier, dvs 20% av tjänstgöringstid, var en fråga för rektor att komma fram till tillsammans med läraren. Förvaltningen avsatte medel för litteratur, kostnader för kursträffar samt lektorstid för kursplanering, undervisning, handledning och bedömning. Institutionen för estetiska ämnen, Umeå universitet ansvarar för de stora kostnaderna för kursens genomförande. Magisterutbildningen kan ses som resultatet av en samverkan som skulle bygga på win-win, där samtliga berörda såg nyttan med utbildningen och där samtliga parter delaktighet och ansvar behövdes för att klara av uppdraget. Av den anledningen skulle också bestämmandet över rimliga förutsättningarna för att genomföra utbildningen utlokaliseras på olika nivåer inom kommunen och mellan kommunen och universitetet.

Vid första utlysningensomgången 2016 sökte 47 lärare varav 43 startade. Efter många avhopp, som bland annat berodde på svårigheter att skapa tid för studierna finns nu 16 kvar. I den andra ansökningsomgången som startade 2017, deltar fyra lärare. Totalt deltar tjugo lärare, två från förskolan, tolv från grundskolan och sex från gymnasieskolan. Inom ramen för magisterutbildningen genomför lärarna egna praktiska studier. Det innebär att det pågår kunskapsbildning på flera nivåer och utifrån olika behov av kunskap. Dels studier bedriver lärarna studier med utifrån egna frågor och dels studerar forskarna lärarnas erfarenheter av att genomföra praktiska studier i skolan. Lärarnas uppsatser och rapporter utgör viktig empiri. I tabell 1 redovisas av lärarnas ännu så länge, preliminära forskningsintressen.

Tabell 1. Sammanställning magisterstuderande lärares praktiktära studier/inriktning på magisteruppsats

Praktiktära studier/magisteruppsats, studie 1-15

Studie	Skolform	Syfte	Perspektiv	Metod
1	Förskklass /gr, låg	Studie av barns syn på övergången mellan förskoleklass/grundskola	elev	intervju, bilder
2	Gr, hög	Undersöka nyanlända elevers förutsättningar för lärande genom språkligt stöttning i SO.	Lärare/ elever	intervju
3	Gr, mellan	Studie av vårdnadshavares erfarenheter av inkludering av barn med särskilda behov i helklass	Vårdnads- havare	intervju
4	Gr, hög	Styrningen av NO undervisningens form och innehåll i åk 7-9 och NO-lärares autonomi	No-lärare	intervju
5	Gy	Synliggöra hur lärare efter slutfört af-projekt ser på sitt deltagande och lärande genom praktiktära forskning	Sv-lärare	Under utveckling
6	Fsk	Synliggöra och diskutera hur förskollärare uppfattar och formar undervisning och omsorg i förskolans praktik	Fsk lärare	Under utveckling
7	Fsk-gy	Enskild och delad reflektionen och dess betydelse för lärarprofessionen och läraryrkets utövande	Lärare	Under utveckling
8	Fsk	Studera och kritiskt granska hur lärare i arbetslag talar om, uppfattar och formar SKA i förskolans praktik	lärare	Under utveckling
9	Gy	Synliggöra elevers syn på lärande, identitets- och meningsskapande i förhållande till mål-och resultatstyrning av undervisningen	elev	Under utveckling
10	Mu/da	Undersöka hur musik- och danslärares professionella lärande och utveckling tar sig uttryck i ett aktionsforskningsprojekt som syftar till förändrade arbetssätt	lärare	Under utveckling
11	Gr	Elevers motivation för att öva och syn på misslyckanden när de lär sig spela ett musikinstrument i musikämnets helklassundervisning	elev	Under utveckling
12	Gr	En studie av elevers meningsskapande kring lärande i skolan, med fokus på "omotiverade" elevers logiker	elev	Under utveckling
13	Gy	Relationens betydelse elevernas lärande i gymnasieskolans musikundervisning sett ur ett genusperspektiv	lärare	Under utveckling
14	Gr, åk 1	Högläsningens och textsamtalets betydelse för utveckling av läsförståelse hos ännu icke läsande elever	elev	Under utveckling
15	Gr, låg	Synliggöra och analysera elevers intensivläsning och läslistors betydelse för elevers läshastighet	Elev/lärare	Under utveckling

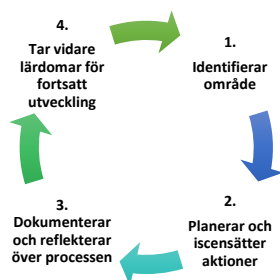
De 15 studierna (1-15) som redovisas i tabellen är vad 15 av 16 magisterstuderande lärare preliminärt tänker sig att genomföra för praktiktära studier under läsåret 2019/2020. Studierna omfattar en bredd

av samtliga skolformer från förskola till gymnasium och täcker på så vis in olika skolformers skilda behov av kunskap och forskning. Till exempel planeras två studier i förskolan. Fyra av studierna riktas mot det estetiska ämnesområdet inom kulturskola, grundskola och gymnasium, vilket kan ge ett kunskapsbidrag till ett ämnesfält i starkt behov av en ökad forskningsbas. Av de magisterstuderande lärare som också ingår i olika aktionsforskningsprojekt i kommunen avser tre lärare att vidare studera aspekter av de projekten, vilket kan bidra med fördjupad kunskap om de genomförda projektens funktion och betydelse i organisationen. De magisterstuderande lärarna utgår huvudsakligen från frågor som väckts i den egna yrkespraktiken. Då representation av lärare som undervisar inom gymnasieskolans yrkesprogram eller särskolan saknas, täcks inte heller de verksamheterna inom skolorganisationen in av de kommande studierna.

Lärares aktionsforskning

Syftet med att genomföra aktionsforskningsprojekt inom PiteSkolforsk är att lärare, utifrån egenvalda områden i yrkespraktiken, tillsammans med rektor och med stöd av forskare utvecklar sin praktik genom att praktisera ett vetenskapligt förhållningssätt. Aktionsforskning i förskola och skola utgår från lärares och skolledares frågor och är ett samarbete mellan forskare och praktiker. Denna typ av forskning vill både förstå och förändra en praktik. Figuren visar centrala delar i aktionsforskningsarbetet i förskolor och skolor:

Figur 1. Aktionsforskningsprocessen

Innan aktionsforskningsprojekten startade, den första omgången under våren 2018 och den andra omgången under hösten 2018 skickade varje lärargrupp tillsammans med rektor in en intresseanmälan till skolforskare Ulrika Bergmark. Intresseanmälan innehöll information om deltagare i projektet och förutsättningar för deltagande, specifikt den tid som verksamheten avsätter för projektet. Projektet ska vara förankrat både hos lärare och ansvarig rektor. Sedan skulle ansökan innehålla syfte med projektet, genomförande, dokumentation och spridning av lärdomar samt etiska perspektiv och tidsplan för genomförandet. Ansökningarna skulle också beskriva hur projekten ligger i linje med nationella

styrdokument och Piteå kommuns strategi för forskning och utveckling (Barn- och utbildningsnämnden 2014).

Intresseanmälningarna bedömdes sedan av skolforskaren tillsammans med ledamöter i Piteå utbildningsvetenskapliga råd och vetenskaplig ledare vid Piteå kommun. Bedömningen gjordes utifrån dessa kriterier: Finns en väl genomtänkt plan? Är studien väl förankrad hos deltagande lärare och ansvarig rektor? Är deltagarnas olika roller tydligt framskrivna? Har en lärare utsetts som lokal projektledare? Har de sökande reflekterat över etiska perspektiv och tänkbara dilemman som kan uppstå? Är det tydligt vilket perspektiv som projektet har: lärares, skolledares eller barns/elevs?

Vid den första omgången kom det in sju ansökningar och åtta vid den andra omgången. Totalt beviljades fem projekt handledning av skolforskaren och ett 60-tal lärare med sina rektorer deltar. Projekten har en jämn fördelning mellan förskola, grundskola och gymnasium. Skolforskaren har träffat alla projekt minst en gång per månad för handledning. Förutom detta har alla grupper också haft träffar på egen hand, under ledning av de lokala processledarna. Nedan följer en sammanställning på upplägg och tidsmässig omfattning: (lokala variationer finns givetvis, så detta är en grov och sammanfattande beskrivning).

1. Handledda projekträffar med hela projektgruppen: 1 ggr/månad, 2 tim, (lärare/rektor/specialpedagog/pedagogista och forskare)
2. Handledda träffar med projektledare inför projekträffar: 1 ggr/månad x 1 tim/träff x 5 projekt x 2 deltagare (projektledare/specialpedagog/pedagogista och forskare)
3. Träffar i projektgrupperna utan handledning, (enskild och grupp): 1 ggr/vecka x 70-90 min.
4. Deltagarnas förberedelse inför träffar, inläsning av litteratur (1-2 metodböcker, 1-2 det valda intresseområdet) /självreflexion kring loggar mm. Motsvarande 2 dagar/år.
5. Projektledarna samt någon fler lärare i varje projekt har agerat som medforskare: genomfört transkribering (utskrift av samtal i projektgrupperna), analys, sammanställning och presentation av data: 10 personer och motsvarande ca 5 dagar/person.

Under aktionsforskningsprocessens gång har skolforskaren varit vetenskaplig handledare och bidragit med teoretisk och metodisk kunskap om aktionsforskningsprocesser men även praktiska tips om hur deltagarna ska gå till väga. En grundtanke i aktionsforskning är att den innehåller både utvecklings- och forskningsarbete och därför har också aktionsforskningsprocesserna beforskats. Resultaten kommer att presenteras i vetenskapliga artiklar, populärvetenskapliga publikationer samt på kommunens hemsida. Vidare kommer resultaten att presenteras via seminarier för verksamma inom skolverksamhet och akademi.

Tabell 2. Sammanställning aktionsforskningsprojekt lå 2018-2019, Piteå kommun

Lärares aktionsforskning, studie 1-5

Studie	Skolform	Aktör	Antal	Syfte	Metod
1	Förskola	Förskollärare Förskolepedagog Pedagogista Förskolechef	6	Hur kan sokratiska samtal bidra till att utveckla förutsättningar för jämn fördelning av makt? En kritisk granskning av praktiken.	Handledning, Dokumentation och reflektion av pedagogers samtal med barn i förskolan
2	Förskola	Förskollärare	17	Att arbeta fram, förankra och fördjupa arbetssätt som ökar förskollärares möjligheter att utveckla vetenskapliga och forskande kompetenser via praktiska forskning i förskolan.	Handledning, litteratur, loggboksskrivande, analysseminarier
3	Gr, åk 1-3	Lärare, rektor	15	Att utveckla elevers förmåga att samtala kring digitala och analoga texter samt som lärare studera detta gm vetenskapliga teorier/metoder	Textläsning, litteraturstudier, loggboksskrivande, dokumentation via film, skuggning, intervjuer och enkäter
4	Mu&Dans	Lärare	8	Elevers lust att lära i förhållande till lärarens arbetssätt, dvs de metoder och förhållningssätt lärare använder i sin undervisning	Reflektion, enskild och i grupp, diskussion, dokumentation via ljudinspelning
5	Gy	Lärare	15	Lärares och elevers upplevelser av kontinuerlig, gemensam läsning av skönlitteratur och bearbetning av texterna i litteratursamtal	Lärlädda textsamtal i 15 klasser, loggbok, samtal, skuggning, intervjuer

Tabell 2 ger en översiktlig bild av omfattning och inriktning i de fem olika aktionsforskningsprojekt som bedrivs under läsåret 2018-2019, utifrån skolformer, antal deltagare och de olika aktionsforskningsprojektens syften och metoder för att samla och analysera data.

Rektorsutbildning: Att leda en skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Under åren 2015-2017 arbetade vetenskaplig ledare tillsammans med skolledare (rektorer, förskolechefer, för- och grundskolechefer och gymnasiechefer) i dialogmöten. Syftet med dessa var att skapa gemensamma strategier för att leda arbetet med att integrera vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i skolan och förskola. Dialogerna resulterade i en handlingsplan bestående av aktiviteter som bedömdes som viktiga för att möjliggöra för lärare att hantera uppdraget. Det handlade om vetenskaplig kompetensutveckling i form av utbildning på avancerad nivå, i form av magisterutbildning och föreläsningar men också om att bygga nätverk för erfarenhetsutbyte. Dialogmötena visade också på rektors och förskolechefers behov av kunskap och stöd för att leda arbetet med en skola på vetenskaplig grund.

På uppdrag av skolledargruppen utformade Kristina Hansson, vetenskaplig ledare och Ulrika Bergmark, skolforskare Piteå kommun ett förslag på utbildning för skolledare. Utbildningen syftar till att dels ge en fördjupad förståelse för ett vetenskapligt förhållningssätt i skolan, dels stärka skolledares ledarskap med att integrera praktiska forskning i skolan tillsammans med lärare. Utbildningen tar sin

utgångspunkt i skolledares frågor kring sin yrkespraktik med att leda och utforma strategier för skolans inre utvecklingsarbete med fokus på lärares pedagogiska yrkespraktik. Målen med utbildningen är att skolledare ska:

- få en djupare förståelse för grundläggande vetenskapliga metodologier och teoretiska begrepp inom praktikinära forskning och utveckling i skolan
- kritiskt förhålla sig till och problematisera forsknings- och utvecklingsarbete i skolan i förhållande till lärares pedagogiska arbete
- få praktisk erfarenhet av en praktikinära forskningsprocess: problemformulering, datainsamling, analys, tolkning samt kommunikation av slutsatser och lärdomar.

Följande teman utgör innehåll under de tre åren som utbildningen pågår. Upplägget och är inspirerat av en vetenskaplig process som bygger på tanken om den forskande skolledaren som del i arbetet med att integrera forskning i skolan. Planen nedan är översiktlig och kan komma att förändras under åren.

Tabell 3. Kursplan skolledarutbildning att leda en skola på vetenskaplig grund

År 1 Tema I, lå 2017-18	År 2 Tema II, lå 2018-19	År 3 Tema III, lå 2019-20
<i>Att ringa in och förstå forskning i skolan</i>	<i>Att iscensätta ett forskande uppdrag i skolans praktik</i>	<i>Att kommunicera och problematisera lärdomar och kunskaper</i>
Vad är vetenskap? Kunskap, teori-praktik Praktikinära forskning och utveckling i skolan Förändrade roller, positioner (förväntningar och värderingar) samt maktbalans (skolledare, lärare, forskare)	Teorier för att studera och förstå skolan/skolans utveckling (styrning, aktivitet, delaktighet) Praktikinära forskningsmetoder Kritiskt granska och problematisera utvecklingssträvanden	Metoder för kommunikation och kunskapsspridning inom och utanför organisationen Skolledaren som företrädare för den praktiska yrkeskunskapen Skolledaren som aktör i det offentliga samtalet om skolan/skolans pedagogiska utveckling

Utbildningen genomförs från höstterminen 2017 till och med vårterminen 2020 med samtliga skolledare, dvs. förskolechefer, rektorer och områdeschefer i kommunen. Den omfattar fyra heldagsträffar under varje läsår, fördelat på två per termin. Efter varje utbildningsträff har vetenskaplig ledare, skolforskare, för- och grundskolechefer och gymnasiechef och ibland andra berörda forskare träffats för att reflektera och tänka tillsammans kring kommande träff. Formerna för genomförandet varierar mellan litteraturstudier, föreläsningar, erfarenhetsutbyte samt att skolledarna planerar och genomför aktiviteter och uppgifter i skolledares praktik som syftar till att integrera ett vetenskapligt förhållningssätt. I detta arbete har skolledarna tillgång till handledning och reflektion i grupp över sitt arbete att leda förändringsprocesser. I utbildningen möts deltagarna dels i helgrupp, dels i mindre arbetsgrupper som består av skolledare från samtliga skolformer (förskola, grundskola och gymnasiet) samt områdeschefer.

Vissa uppgifter i utbildningen genomförs i dessa grupper. Gruppmedlemmarna fungerar som ett stöd för varandra och möjlighet till erfarenhetsutbyte mellan olika skolformer. Träffarna har genomgående följt samma följande struktur: Inledning bestående av information och lägesrapport från vetenskaplig ledare och övriga forskare varefter resten av dagen handlat om genomförande av utbildning, i form av föreläsning, seminarier och workshop, etc. Samtliga uppgifter, presentationer och skolledarnas skriftliga reflektioner och analyser har dokumenterats via i OneNote. Dokumentationen utgör både underlag för rektorernas systematiska självreflektion och för forskarnas vetenskapliga studier av skolledarens arbete med att leda arbetet med att integrera forskning i lärares och skolans praktik.

Studiernas genomförande

I den här delen av rapporten redovisas de metoder och metodologiska utgångspunkter som vi som forskare använt och hur vi gått tillväga för att genomföra de olika delstudierna. Som forskare har vi bemödat oss att använda metoder som skapar delaktighet, involverar lärare och rektorer i den kunskapsbildning som skett under forskningsprocessernas gång. Våra vårt val av studieobjekt, dvs de aktiviteter som studerats bygger på en önskan att kunna bidra med kunskap om varför det blir som det blir och hur berörda aktörer kan hitta framkomliga sätt att hantera skollagens uppdrag i praktiken.

För forsknings- och utvecklingsprojekt som *PiteSkolforsk* och *Kampen för läraryrkets kunskap* innebär det en metodologisk utmaning att utforma metoder för datainsamling och analys som främjar deltagarnas delaktighet i forskningsprocessen. När vi som forskare utformar dessa metoder tar vi stöd i en kunskapssyn som utgår från att kunskap formas, skapas i dialog med andra och i en given kontext som är beroende av tid, rum, kultur och socialt sammanhang. Kunskapen uppstår inte i ett vakuum utan är kontextberoende. För forskare som antar ett sådant perspektiv blir frågan om deltagarnas återkoppling, samspelet mellan forskare och deltagare, forskarens närhet och kännedom om kommunens utvecklingssträvande en tillgång och styrka i studien. Men för att den närgångna och deltagande forskaren ska kunna förhålla sig till sin egen förförståelse, behålla sin distans och kritiska blick till det som studeras, behöver också forskaren använda sig av särskilda metoder för självreflektion (se exvis Hansson 2014, Chang 2008).

De metoder som används i de olika delstudierna utmärks av ett intresse av att pröva och utveckla metoder för samverkande praktiknära forskning. Detta metodutvecklande arbete ser vi som ett viktigt kunskapsbidrag i sig. Här kan vi lära mer om etiska utmaningar, styrkor och fallgropar med samverkande praktiknära forskning. Sammanfattningsvis bygger samtliga delstudier, om än i varierad grad (och beroende på syfte och frågor) på samverkan och dialog mellan forskare och deltagare under hela forskningsprocessen. Studiernas metod för datainsamling och analys har inspirerats av antingen aktivitetsteori (Engeström 1987) eller aktionsforskning (Rönnerman, 2012). Bägge kan beskrivas som forskningstraditioner där forskaren aktivt gör inspel i praktiken genom interaktion, delaktighet och samproduktion av kunskap med deltagarna i studien. Som forskare har vi stävat efter att använda

metoder som erbjuder möjlighet till delaktighet och dialog. Vi är inte ute efter att forska *på* skolan utan att bedriva praktikinärforskning *i* skolan och *med* skolans aktörer. Studierna i FoU-projekten utmärks av ett dubbelt kunskaps- och utvecklingsintresse, valet av forskningsmetoder (datainsamling och analys) och val av studieobjekt baserar sig på att metoderna både ska utveckla kvaliteten i praktikinära forskning i skolan och bidra till pedagogisk utveckling i förskola/skola.

Inte minst ur utvecklingsperspektiv ser vi det som betydelsefullt att aktörerna i skolan kan peka på viktiga saker som kan bidra till förändring och utveckling av elevers lärande. I några av studierna har vi använd det som av Harding (1991) kallas ”strong reflexivity” som innebär samproduktion i analys och i forskningsprocessens alla delar. I studierna om magisterutbildningen, aktionsforskningsprojekten och skolledarutbildningen används detta för att synliggöra en utveckling genom att deltagarna får reflektera kring tidigare intervjuer, läsa transkriptioner (utskrift av intervjuer) men också genom att reflektera på forskarnas preliminära analyser samtidigt som deltagarna utför arbetet i de olika aktiviteterna som iscensatts för att integrera vetenskaplig grund och berövad erfarenhet i praktiken. De flesta studier bygger på intervjuer, berättelser eller inspelade samtal. Samtliga metoder används för att kunna synliggöra ett fenomen inifrån, via lärares och skolledares erfarenheter. Valet av metoder bygger också på ett forskareiskt perspektiv, där de aktörers röster som erfarit får komma till tals.

Sist i dessa avsnitt presenteras en sammanfattning av de olika delstudiernas urval och syften. För att ge en sammanfattande bild på omfattningen på de forsknings- och utvecklingsaktiviteter som görs inom Piteå kommun för att främja en skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, har vi gjort en sammanställning i tabellform. I tabellen 2 redovisar vi pågående aktiviteter och delstudier på olika nivåer: nationell nivå (makro), kommunalförvaltnings- och politisk nivå (meso), rektorsnivå och lärarnivå (mikro). Alla aktiviteter syftar i förlängningen till att utveckling av utbildning för barn i förskola, grundskola och gymnasieskola.

Tabell 4. Sammanställning över Piteå kommuns utvecklingssträvanden, pågående utvecklingsaktiviteter samt delstudier inom FoU-projekten PiteåSkolforsk och Kampen för läraryrkets kunskap

Utvecklingsaktivitet				Forskning, delstudie 1-11			
Nivå	Aktivitet	Aktör	Antal	Studie	Syfte	Metod	Status
				1	Filosofisk studie av relationen mellan forskare och lärare i aktions-forskning		pu
mikro		lärare rektorer fsk, gr, gy	Samtl./ 295	2	Lärares och skolledares förståelse av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet	Enkät	is
mikro	Magister- utbildning	Lärare, fsk, gr, gy	20/14	3	Hur lärare uppfattar, tolkar och värderar kunskap, akademisk och lärarkunskap i egen forskning	Textanalys	is
mikro, meso, makro	Magister- utbildning	Lärare, fsk, gr, gy	20/15	4	Lärares dilemman i arbetet med att integrera vetenskapliga metoder och forskning	Intervjuer, gemensamma analyser	is
mikro, meso, makro	Förstelärrar- reformen	Förstelärare, gr, gy	63/12	5	Förstelärares professionella utveckling och lärande i uppdraget som förstelärare/vetenskaplig grund	intervjuer	is
makro		Policy		6	Analysera och diskutera utbildningspolitisk styrning av läraryrkets akademisering	policyanalys	på
mikro, meso, makro	Förstelärrar- reformen	Förstelärare	63/20	7	Förstelärares meningsskapande, dilemman och professionella identitet i fh till vetenskaplig grund	intervju	på
mikro, meso, utbildning	Skolledar- utbildning	Skolledare	46/46	8	Rektorers tolkning, tillämpning och ledning av vet. grund och beprövad erfarenhet i skolan	Observation, dokument	på
mikro	Magister- utbildning	Lärare, fsk, gr, gy	20/15	9	Förskjutningar i magisterstuderande lärares syn på kunskap/epistemologiska utgångspunkter	Longitudinell, intervjuer	på
meso	Strategiskt arbete	Tjänstemän politiker	25	10	Hur aktörer på strategisk nivå i kommun och universitet ser på/arbetar med praktisknära forskning	Enkät, workshop	på
mikro	Aktionsfors- kningsproj.	lärare	60	11	Studie av lärares drivkrafter/förväntningar på prof. lärande o utveckling gm delt. i aktionsforskning	Skriftliga reflektioner	på

Av tabell 4 framgår vilka nivåer i skolsystemet (mikro, meso eller makro) som de olika forskningsstudierna berör. I det här fallet handlar det om skol- eller klassrumsnivå (mikro), mellannivå exempelvis förvaltning och lokal politisk nivå (meso) eller nationell/internationell nivå (makro). Vidare kommunens aktiviteter som studeras (magisterutbildning, förstelärrarereform, strategiskt arbete, aktionsforskningsprojekt eller skolledarutbildning) och de aktörsperspektiv (lärare, skolledare, förstelärare, tjänstemän, politiker eller policy) som de olika forskningsstudierna (1-11) utgår ifrån.

Under rubriken antal anges dels hur många aktörer som deltar i de olika aktiviteterna under läsåren 2016-2019 och erbjudits att delta i de olika delstudierna och dels hur många av dessa grupper som deltagit i de olika studierna. Sammanfattningsvis visar tabellen att kunskapsbidraget i forskningen innehåller en spännvidd kring kommunens utvecklingssträvanden med att uppfylla skollagen, från nationell och lokalpolitisk nivå, till lärares och skolledares utvecklingssträvanden. Studierna ger en bild av komplexiteter, vilket återspeglas i syftena genom ord som ”dilemman”, ”förskjutningar i kunskapssyn”, ”meningsskapande”, ”styrande logiker”. Flera av studierna medger flernivåanalyser, vilket innebär en styrka då FoU-projekten annars skulle riskera att bidra med kunskap som reducerar komplexiteten i praktiskt utvecklingsarbete. Vad gäller använda forskningsmetoder så finns en övervikt vad gäller intervjuer, men samtidigt en variation av andra metoder som gör det möjligt att skifta fokus från praktiken till policyn.

I den sista kolumnen anges status, dvs hur långt forskarna hunnit i processen med att publicera sina studier angivet med förkortningar publicerad (pu), inskickad (is) eller påbörjad (på). Att publicera vetenskapliga texter har en viss process, som ofta tar en ansenlig tid. Kortfattat innefattar processen att skriva fram en vetenskaplig artikel att forskaren formulerar ett syfte och frågeställningar för en studie, och samlar in relevanta data (exempelvis intervjuer, observationer, statistiska data) för att besvara nämnda syfte och forskningsfrågor. Insamlingen av data är tidskrävande och kan sträcka sig över lång tid. Ett exempel på detta är delstudie 9, där datainsamlingen pågår under fem år. Insamlade data analyseras och struktureras i flera steg. I den artikel som forskaren författar om sin studie, skrivs och struktureras texten för ett vetenskapligt sammanhang. I artikeln placerar forskaren även in sin egen genomförda studie i ett större sammanhang och knyter an till tidigare internationell och nationell forskning inom området. Vanligtvis omfattar en artikel i akademiskt format omkring 10-15 sidor. Inför kommande publicering funderar forskaren på lämpliga tidskrifter att publicera sin forskning i, utifrån den specifika inriktning som varje tidskrift har.

När val av tidskrift är gjort läser forskaren författaranvisningarna och anpassar sin artikel efter detta och skickar in artikeln. Sedan utses vanligtvis två externa granskare och artikeln genomgår granskning enligt modellen ”double-blind review”, vilket innebär att varken författare eller granskare känner till varandras identitet. En granskare har sedan som uppdrag att granska artikeln utifrån kriterier som varje tidskrift har och de ger sitt utlåtande: avslag, erbjudande om att revidera artikeln genomgripande eller med mindre justeringar eller accepterad utan ändringar. Om författaren skickar in artikeln igen efter revision vidtar granskningen igen och granskarna bedömer om ändringarna är tillräckliga, annars returneras den till författaren igen. Vanligtvis krävs av författaren/-arna utveckling av artikeln och ett flertal justeringar tills artikeln slutligen kan bli accepterad för publicering. Författaren får också alltid förklara hur granskarnas kommentarer har omhändertagits och vilka ändringar som är gjorda. Om en författare får artikel avslagen, börjar processen om igen med att hitta en ny tidskrift och skicka in artikeln på nytt. Processen från inskickad artikel till att artikeln är publicerad kan ta flera månader, upp till ett par år.

Den här är en central och viktig del av det vetenskapliga hantverket och en del av det som förväntas av forskare för att bidra till kunskapsutvecklingen i vetenskapssamhället. Sammanfattningsvis är datainsamling, skrivande och publicering av en artikel en långdragen process i flera steg. Denna systematiska och kritiska granskningsprocess borgar för kvalitet i forskningen.

Ett annat sätt att bidra i kunskapsutvecklingen är att forskare muntligt och skriftligt presenterar sin forskning i forskningskonferenser. Förutom att forskaren får en möjlighet att berätta om sin forskning är den kritiska dialogen med andra forskare en viktig del. Det finns få konferenser för både lärare och forskare. Som deltagare på en forskningskonferens har du alltså möjlighet att både ta del av pågående forskningsprojekt och att själv medverka till studiers utveckling med hjälp av frågor och idéer till forskarna. En forskningskonferens består av olika arbetsformer, föreläsningar, seminarier, symposium eller rundabordsamtal. Samtliga bygger i varierande grad på presentation, frågor och dialog. En föreläsning, med en key-note, genomförs i stora lokaler där alla kan få plats. Seminarier riktar sig till mindre antal deltagare och där kan forskare presentera och diskutera pågående studier. Eftersom samtal mellan forskare och deltagare är ett huvudsyfte med en forskningskonferens, hålls oftast flera parallella seminarier samtidigt, med ett färre antal deltagare. Seminarierna är som regel ganska korta, ungefär 20 minuter per presentation. Forskargruppen har presenterat sina pågående studier vid två stora utbildningsvetenskapliga konferenser, *Nordic Educational Research Association* (NERA 2018) och *European Conference of Educational Research* (ECER 2018). Under den stora europeiska forskningskonferensen ECER 2018, där 3000 utbildningsvetenskapliga forskare deltog presenterade forskargruppen i Piteå fyra olika studier.

I rapportens resultatdel presenterar vi preliminära sammanfattningar av resultat och slutsatser i samtliga kunskapsbildande processer, dvs a. forskarnas delstudier, b. lärares magisterstudier och c. lärares aktionsforskning. Efter varje delredovisning följer diskussion och våra sammanfattande reflektioner och rekommendationer för fortsatt utveckling av praktikinära forskning.

Resultat

A. Forskares delstudier

Vad innebär det att vara en lärare och en forskare i aktionsforskning? Att värdesätta forskares och lärares kompetenser och perspektiv

Bergmark, U. (2019). Rethinking Researcher-teacher Roles and Relationships in Educational Action Research through the Use of Nel Noddings' Ethics of Care. *Educational Action Research*. Doi:10.1080/09650792.2019.1567367

Aktionsforskning har utvecklats utifrån en kritik av tidigare forskningstraditioner, där lärare har blivit positionerade som forskningsobjekt, med risk för bli marginaliserade. I aktionsforskning ses lärare istället som yrkesverksamma med kunskap och handlingskompetens, vilket ökar deras status till subjekt, dvs. aktörer. Denna typ av forskning utförs tillsammans med människor snarare än på någon, som förändrar forskarnas och lärarnas roller och därmed relationerna mellan dem. Etiska dilemman kan uppstå, vilket är särskilt centralt i aktionsforskning, där skillnader mellan forskare och deltagare är suddiga.

Denna artikel utforskar de förändrade rollerna och relationerna mellan forskare och lärare i aktionsforskning genom en filosofisk analys baserad på Nel Noddings filosofi, särskilt begreppet omsorgsetik. Att använda omsorgsetik skapar en möjlighet att ompröva forskar- och lärarrollerna, med fokus på ansvar och kunskap samt ömsesidighet och kommunikation. Baserat på författarens egna erfarenheter av aktionsforskning diskuteras olika dilemma relaterade till forskar-lärarroller. Hinder och möjligheter i att utveckla omsorgsrelationer mellan forskare och lärare kommer också att diskuteras. Studiens resultat pekar på att det är viktigt att värdera både forskares och lärares kompetenser och att det är centralt att de lär känna varandras perspektiv. Det är också angeläget att hitta strategier för att konkretisera detta i forskar- och lärarrollerna. Varken forskare eller lärare kommer att ha total kontroll över processen, eftersom de är öppna för varandras perspektiv och behov baserat på ett omsorgsfullt förhållningssätt.

Länk till hela artikeln:

<http://tu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1289208/FULLTEXT01.pdf>

Hur lärare och rektorer iscensätter uppdraget om att skapa en skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet: utmaningar och möjligheter

Bergmark, U., & Hansson, K. (submitted). Teachers' and school leaders' enactment of the policy of building education on a scientific foundation and proven experience in Sweden: challenges and opportunities. *Scandinavian Journal of Educational Research*.

Över tid introducerar länder olika utbildningspolitiska policies för att styra utvecklingen av utbildning. Dessa policies sprids till olika utbildningssystem i världen, vilket påverkar och i viss utsträckning omdefinierar lärares och rektorers arbete på lokal nivå. Frågan om att integrera forskning i förskolans och skolans verksamhet, kan ses som en utbildningspolitisk trend som spridits från USA och Storbritannien till övriga Europa och de skandinaviska länderna. Under 2010 var Sverige det första landet i världen som införde ett rättsligt krav att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (Skollagen, 2010, 5§).

Syftet med denna studie är att undersöka lärares och skolledares förståelse av policyn om att utbildning ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, deras konkreta arbete med frågan, upplevda utmaningar och möjligheter samt det stöd de behöver för att uppfylla sitt uppdrag. Det teoretiska ramverket är baserat på litteratur om iscensättande av policy (policy enactment), med betoning på olika faktorer som påverkar iscensättandet av en policy: individuella, sociala och strukturella. Deltagarna i studien var 272 lärare och 23 skolledare från förskola, grund- och gymnasieskola. Enkäter med slutna och öppna frågor användes och svaren analyserades med hjälp av innehållsanalys.

Slutsatserna visar att deltagarna upplevde att uppdraget om att iscensätta utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet kan vara en komplex uppgift som kan vara svår att praktisera. Samtidigt upplevde de också att det finns möjligheter kopplade till uppdraget, som relaterar till professionsutveckling och skolutveckling. Deltagarna betonade också vikten av stöd vid uppdraget, vilket exempelvis kunde gälla deras behov av att utveckla sin kunskap om praktisk forskning.

Konferensbidrag: NERA 2018, Oslo och ECER 2018, Bolzano

En betydelsefull pendling mellan att använda lärarkunskap och akademisk kunskap när lärare forskar i sin egen praktik

Bergmark, U., & Erixon, P-O. (submitted). Professional and academic knowledge in teachers' research: an empowering oscillation. *European Educational Research Journal*.

I denna artikel studerar vi den akademisering av läraryrket som sker i Sverige, som följer nutida trender som kan ses i andra nordiska och europeiska länder. Under 2010 infördes ökade akademiska krav i skollagen när det fastslogs att utbildning i förskola och skola ska vila på vetenskaplig grund och utifrån beprövad erfarenhet (Skollagen, 2010, 5§). Detta är särskilt problematiskt för lärare som har en lärarutbildning från den tiden då den huvudsakligen var en yrkesmässig utbildning där praktisk lärarkunskap prioriterades på bekostnad av akademisk kunskap.

Syftet med denna studie är att analysera 14 uppsatser, skrivna av erfarna lärare som går ett magisterprogram inom forskning och utveckling i skolan, för att undersöka hur de uppfattar, tolkar och värderar akademisk kunskap och lärarkunskap i sin egen forskning.

Det teoretiska ramverket består av akademiskt skrivande (academic literacy) och kunskapsstrukturer. Efter en preliminär analys uppmanades mastersstudenterna att delta i dataanalysen, där de gav sin kontextuella förståelse av sina egna rapporter.

Analysen visade att uppsatserna utgick från lärarnas frågor som relaterade till ämnesdidaktisk, allmändidaktisk eller organisatorisk kunskap. Analysen visade också att uppsatserna hade olika utgångspunkter (lärar- eller forskarröst) men att både akademisk kunskap och lärarkunskap fanns närvarande i hela forskningsprocessen. Lärarna pendlade så att säga mellan en akademisk diskurs och en professionell lärardiskurs i de olika delarna av processen. De forskande lärarnas kontextuella kunskaper både gynnade och utmanade den akademisk kunskapen och vice versa; lärarnas kontextuella erfarenhet berikade förståelsen för deras undersökningar, men det kunde också vara svårt att ibland distansera sig från sin egen praktik och kritiskt granska den. Genom forskning (både teori och metod) kan de forskande lärarna förstå sin egen undervisningspraktik och också hitta vägar för utveckling. Lärares kontextuella kunskap kan således inte underskattas eftersom den ger möjlighet till en djupare förståelse för ett forskningsobjekt, i detta fall lärares egen praktik.

Konferensbidrag: ECER 2019, Hamburg

Akademisering och lärares dilemman

Av Hansson, K & Erixon, P-O: (submitted).

Engelsk titel: Academisation and teacher's dilemmas. *European Educational Research Journal*.

Genom Skollagen 2010 infördes nya krav att utbildning på alla nivåer ska "vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet". Dessa krav innebar ökade politiska aktiviteter på statlig nivå för att få till stånd samarbete mellan kommun och högre utbildning och mellan lärare och forskare både på meso- och mikronivå. Denna studie genomfördes i en svensk kommun som antog en lokal strategi för att uppfylla skollagens vetenskapliga krav på undervisning. Som en del av denna strategi utformade kommunen tillsammans med ett universitet en utbildning med inriktning mot forskning- och utveckling. Magisterutbildningen bedrivs på kvarts fart under fyra år.

Syftet med studien är att identifiera och analysera systemiska motstridigheter genom de dilemman som uppstår mellan lärare, akademi och kommun i arbetet med att integrera vetenskapliga metoder och forskning i skolans och lärares praktik. I studien söker vi svar på följande frågor:

1. Vilka dilemman framträder i lärarnas berättelser om sitt deltagande i akademiska studier och kraven på akademisering av läraryrket?
2. Vilka idéer, strategier, eller diskurser om professionell identitet använder de sig av för att hantera dessa dilemman i praktiken?

I denna artikel redovisas resultaten av intervjuer med 15 av de lärare som deltar i magisterutbildningen *Forskning och utveckling i skolan*. Intervjuerna genomfördes under hösten 2016, det vill säga när lärarna var alldeles i början av fyra års studier. Såväl lärarna själva som deras rektorer har deltagit tillsammans med oss forskare i analysen.

Resultaten av analysen visar hur lärare och rektorer uppfattar de politiska idéerna om en skola på vetenskaplig grund och vilka dilemma de möter när de försöker tolka och iscensätta skollagens krav i praktiken. Resultatet indikerar att lärarnas deltagande i magisterutbildningen har orsakat misstro och spänning bland övriga kollegor. Vidare uttryckte lärarna en känsla av att vara "isolerade kuggar" i en organisation och saknade stödjande strukturer. För vissa är deltagande i magisterutbildningen ett steg i ett mer individuellt projekt som främst bidrar till individuell professionell utveckling. För andra är det ett mer kollektivt projekt med vilket man kan "lyfta" lärarprofessionen men också skolan i stort.

Konferensbidrag: ECER 2018, Bolzano

Styrning av lärares professionella utveckling och lärande inom ramen för försteläraryupdraget

Av Ingela Bergmo-Prvulovic & Kristina Hansson

Engelsk titel: *Governance of teachers' Professional Development and Learning within a new Career Position*

År 2013 introducerade den svenska regeringen en karriärreform för lärare (SFS 2013: 70) som innebar att två nya karriärpositioner inrättades för lärare i grund- och gymnasieskolan, förstelärare och lektor. Denna studie analyserar processen med att integrera denna karriärreform i ett initialt skede. Studien fokuserar specifikt på förstelärares professionella utveckling och lärande när de försöker tolka och översätta denna nya karriärposition i sitt dagliga arbete i skolan, med kollegor, rektor och elever. Studien undersökte lärarens idéer, strategier och handlingar för att i rollen som förstelärare styra sig och andra i förhållande till kraven på forskning och beprövad erfarenhet inom karriärreformen, samt lärarnas underliggande förståelse av karriär. För den empiriska datainsamlingen intervjuade vi tolv förstelärare i två olika kommuner, en i norra och en i södra Sverige. Analysen av data genererade fyra olika styrningsrationaliteter (logiker eller tankekonstruktioner som styr hur vi handlar i en given situation) som förstelärarna använde sig av för att hantera karriärreformen i sin praktik. Utifrån innehållet i styrningslogikerna har vi valt att benämna dessa: *skolutvecklarens*, *processledarens*, *ämnesspecialistens* och *den ofrivillige karriäristens* logiker. Förstelärarna relaterar sina styrande logiker till olika karriärdiskurser där organisatoriska, individuella och professionella diskurser framträder i varierande grad. Vidare bygger lärarnas logiker på en föreställning om karriär både som en fråga om hierarki och som en fråga om belöning för gott utfört lärararbete. Dessutom framkom två nya sätt att tolka och förstå karriär nämligen, förståelse av karriär som *icke-hierarkisk och jämställd* och karriär som *ett sorteringsverktyg* för bedömning av lärares duglighet. Resultaten tyder på att de intervjuade förstelärarna befinner sig i spänningar mellan mångfacetterade och motstridiga tolkningar av uppdraget som förstelärare, kravet på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, där såväl deras inre personliga som det organisatoriska trycket och förväntningarna med karriärreformens avsikter tycks dra åt olika håll.

Konferensbidrag: ECER 2019, Hamburg

Undervisning på vetenskaplig grund – policyidéer om lärare i ett marknadsstyrt skolsystem

av Inger Erixon-Arreman, Kristina Hansson och Ulrika Bergmark:

Engelsk titel: *Reforms for Scientific-based Education and Proven Experience in Sweden – academisation of teachers or teachers as transmitters of market-oriented policies?*

I denna studie studeras, analyseras och diskuteras styrningen av skolans och läraryrkets akademisering. Detta görs genom en analys av utbildningspolitiska policytexter på lokal och nationell nivå som berör frågan om styrning av skolans akademisering. Syftet med studien är att synliggöra och frilägga sk styrningsrationaliteter, diskurser , dvs de underliggande idéer om verkligheten som betoningen på vetenskaplig kunskap kan härledas till som kommer till uttryck i lokal och statlig policy, som utgör en del av styrningen av skolans och läraryrkets akademisering. I studien söker vi svar på följande forskningsfrågor:

- Vad är problemet? Varför betoning på evidensbaserad utbildning och behov av akademisering av lärare och skolans undervisning?
- Vilka former av kunskaper framhålls på lokal och nationell nivå?
- Hur, med vilka tekniker ska policyns krav uppnås?
- Vilken subjektposition erbjuds läraren?

Mot denna bakgrund handlar syftet med denna studie om hur man förstår utmaningar och dilemma relaterade till politiska krav på vetenskaplig kunskap. De preliminära resultaten misstroende- och tillitsstyrning, som hindrar eller förstärker lärarnas delaktighet i yrkets kunskapsbildning och hur de kan skapa mening kring sin aktiva del i uppfyllandet av policyn.

Konferensbidrag, ECER 2018, Bolzano

Förstelärares möjligheter, dilemman och identitetskonstruktioner i skolans praktik

Av Stina Westerlund

Engelsk titel: *Career Teachers' Possibilities, Dilemmas and Identity Constructs in Local Practice in the Light of a National Career Development Reform.*

Den statligt finansierade karriärreformen infördes 2013 och avser fullt utbyggd omfatta ungefär var sjätte lärare. Piteå kommun har totalt 63 förstelärare i grund- och gymnasieskolan vilka tillsatts i tre olika ansökningsomgångar. Förstelärare har en viktig roll i arbetet att öka lärares professionalism, utveckla undervisning på vetenskaplig grund och stärka elevers skolresultat. Tidigare forskning visar att karriärreformen utmanat kollegiala strukturer i skolorganisationen och att förstelärare befinner sig i ett spänningsfält där kontextuella faktorer kraftigt inverkar på deras handlingsutrymme. Delstudien fokuserar hur förstelärare i kommunen skapar mening i sina uppdrag och vilka dilemman/motstridigheter som framträder i deras beskrivningar av arbetet, vilket sammantaget inverkar på deras möjliga professionella identiteter. Av intresse är också hur förstelärare relaterar sitt uppdrag till en skola på vetenskaplig grund. Studien bygger på 20 intervjuer med förstelärare genomförda våren 2018. Preliminär analys och återkoppling av resultat i dialog med skolledare och förstelärare visar en stor bredd i utformning, inriktning och styrning av förstelärarnas uppdrag samt en förskjutning över tid i hur uppdragen formuleras, ngt som delvis kan relateras till de olika utlysningarna men också till en förskjutning mot vad förstelärare benämner "all-inclusive", dvs att en mängd olika uppdrag förväntas ingå. Otydlighet i gränsdragning ser ut att bidra till att förstelärares eget meningsskapande i uppdraget inte alltid ligger i linje med kollegors eller rektorers förväntningar och till en hög arbetsbelastning samt parallella projekt. Det råder spänningar vad gäller om uppdragen ska formuleras inifrån/nerifrån verksamheten eller styras av krav utifrån/uppifrån och hur uppdrag av olika typ värderas i organisationen. Förstelärare som arbetar med individuellt baserade uppdrag ser ut att ha en mer utmanande position och riskerar ett personligt misslyckande. Uppfattningarna om hur förstelärares uppdrag kan relateras till en skola på vetenskaplig grund varierar kraftigt samtidigt som flertalet förstelärare efterfrågar att de tas i bruk i arbetet. Fördjupad analys fortgår och artikel färdigställs under våren 2019.

Konferensbidrag: ECER 2018, Bolzano

Rektors iscensättande av en skola på vetenskaplig grund – dilemman, förhandling och stöd av policyn i praktiken

Av Catarina Lundqvist, Stina Westerlund och Per-Olof Erixon.

Engelsk titel: *School leaders' enactment of policy on research-based education – dilemmas in negotiating and facilitating policy in practice.*

För att utveckla en skola på vetenskaplig grund blir den strategiska nivån och rektorernas arbete centralt. Skolverket slår fast att rektor måste leda med ett aktivt stöd och deltagande i denna typ av omfattande utvecklingsarbete. Samtidigt visar forskning hur rektorer ofta befinna sig i ett "spänningsfält" där olika motstridiga tryck är i spel och där skillnader mellan mål, resurser och organisatoriska ramar skapar utmaningar. Denna delstudie fokuserar därför på rektorers förutsättningar att leda en skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Centrala frågeställningar är hur rektorer tolkar uppdraget, vilka praktiska tillämpningar som görs samt möjligheter och utmaningar avseende att leda verksamhetsutveckling på vetenskaplig grund. En viktig fråga blir vilka förutsättningar och stödjande strukturer som rektorer själva behöver och också skapar i sin verksamhet för att kunna leda en skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Flera av dessa forskningsfrågor knyter an till teman i utbildningsförvaltningens treåriga skolledarutbildning, (2017-2020).

I forskningsstudien följer vi, genom deltagande observationer och dokumentation av olika slag, därför det arbete som rektorerna gör i utbildningen. Vi ser det som en styrka att kunna följa lärandeprocessen genom utbildningen, då det oftast ger en mer rättvisande och fördjupande bild, till skillnad från de ögonblicksbilder som ett enda möte ger. Inom ramen för utbildningen kommer sedan studiens preliminära analysresultat att presenteras och bearbetas tillsammans med rektorerna. Detta moment är centralt för att kunna stämma av studiens analyser med skolledarnas reflektioner och därigenom skapa ett ömsesidigt vidare lärande.

Konferensbidrag: ECER 2019

Lärares syn på kunskap. En longitudinell studie av förskjutningar i magisterstuderande lärares epistemologiska utgångspunkter mellan åren 2016-2021.

Av Per-Olof Erixon och Kristina Hansson

Studien baserar sig på intervjuer med 15 lärare som deltar i magisterutbildningen *Forskning och utveckling i skolan*. Den första intervjuomgången genomfördes under oktober 2016. Sedan har samma lärare intervjuats under hösten 2017 och 2018. Ytterligare en intervju är planerad till slutet av vårterminen 2020, när de studerande lärarna har slutfört och redovisat sina magisteruppsatser. Vi använder oss av olika analysmetoder som möjliggör att studera en process hur lärarna över tid tolkar, översätter och skapar mening kring sin syn på kunskap och sina epistemologiska utgångspunkter. Den preliminära analysen av de intervjuomgångar som genomförts hittills visar att kunskap är ett återkommande och viktigt begrepp i lärarens och skolans arbete. Men att lärarnas har svårt att sätta ord på syn på vad de uppfattar som viktig kunskap i arbetet med att utforma undervisningen. Av intervjuerna framgår också att syn på kunskap närmast är förgivettagen och inte uttalad eller problematiserad i skolan. Samtidigt visar analysen att lärarna tycks utgå från vitt skilda uppfattningar om vad som är viktig kunskap för dem själva och för eleverna.

Utmaningar och möjligheter i samverkan mellan kommun och akademi kring praktknära forskning i förskola och skola

Av Ulrika Bergmark

Under hösten 2019 påbörjades en studie om den strategiska nivån: hur företrädare inom både kommun och akademi ser på och arbetar med frågan om praktknära forskning i förskola och skola, utifrån exemplet Piteå kommun, som i dagsläget har samverkan med Umeå universitet och Luleå tekniska universitet. Representanter från de två universiteterna samt kommunala företrädare (tjänstemän och politiker) inbjudits att medverka i studien. Studien genomförs i två steg: 1) Kort enkät kring att leda eller delta i arbete på strategisk nivå som syftar till att samverka för praktknära forskning inom kommun eller akademi och 2) Workshop kring utmaningar och möjligheter när det gäller samverkan mellan kommun och akademi kring praktknära forskning i förskola och skola samt fortsatta vägar framåt. Studien förväntas bidra till både forskning och utveckling. Forskningen kommer att publiceras i vetenskapliga tidskrifter och på projektets hemsida. Den kunskap som kommer fram i studien förväntas stödja både kommunens och akademiens fortsatta arbete med praktknära forskning och samverkan mellan aktörerna.

Lärares drivkrafter och förväntningar på professionellt lärande och utveckling vid deltagande i aktionsforskningsprojekt

Av Ulrika Bergmark

I de fem aktionsforskningsprojekten fick lärarna i början av processen skriftligen reflektera över sina drivkrafter och förväntningar kring deras deltagande i projektet: vad de förväntade sig att processen skulle ge dem som lärare (individperspektiv), för verksamheten i förskolan/skolan (grupp- och organisationsperspektiv) samt vilka kompetenser de hoppades utveckla. Studien har precis påbörjats under våren 2019, så den preliminära analysen visar att en majoritet av lärarna förväntade sig att aktionsforskningsprojekten skulle bidra till professionellt lärande och utveckling, individuellt och som kollegium, om didaktisk, generell pedagogisk och akademisk kunskap. De förväntade sig att lärande och utveckling av dessa kunskaper skulle bidra positivt till att förbättra undervisningens kvalitet och barns och elevers lärande och utveckling inom olika områden. Ett fåtal lärare såg också att aktionsforskningsprojekten kan vara ett sätt för att öka medvetenheten om och statusen för lärarprofessionen.

B. Lärares praktiktärlastudier i kursen magisteruppsats, 15hp

De lärare som ht 2016 inledde sina magisterstudier i kommunen läser under vårterminen 2019 kursen *Metod och teori 2*, 7,5 hp. Kursens huvudsyfte är att de studerande ska arbeta fram och precisera sina forskningsplaner inför kommande magisteruppsats. Nedan följer lärarnas korta beskrivningar av sina kommande praktiktärla studier utifrån en inledande inventering.

De 15 av 16 studierna rör såväl undervisningens struktur som innehåll och tar utgångspunkt i både lärare och elevers men också föräldrars perspektiv för att generera ny kunskap och förståelse. Studierna kan indelas fem olika teman utifrån deras olika kunskapsbidrag 1). Utveckling av strukturer och organisation av undervisning, 2) Skolutveckling genom pedagogiskt utvecklingsarbete, 3) Elevers lärande i skolan, 4) Relationella och intersektionella perspektiv, 5 Undervisningsmetoder och effekter

Tema I Utveckling av strukturer och organisation av undervisning

Elevers erfarenheter av övergången mellan förskola och skola

Av Ann-Charlotte Dahlbäck, specialpedagog och magisterstuderande Svensby skola.

En undersökning av övergångar mellan förskola och skola i en retrospektiv studie som följer upp tidigare studie av nio förskolebarns tankar, i ord och bild, av hur det kommer att bli när de börjar grundskolans första år. Hur infriades förväntningar och farhågor? Och hur blev det utifrån barnens perspektiv.

Nyanländas stöd för lärande i högstadiets SO-undervisning

Av Linda Wikström, lärare Språkslussen

Studien syftar till att undersöka förutsättningarna för nyanlända högstadieelevers möjligheter till lärande utifrån hur de stötts språkligt i SO-undervisningen. Undersökningen baserar sig på intervjuer med lärare och elever. För att förstå de nyanlända högstadieelevernas möjlighet till lärande har jag valt att studera hur de stötts språkligt i SO-undervisningen på den enskilda skolan. Det övergripande syftet är att förstå hur eleverna stötts och hur de intervjuade lärarna på den enskilda skolan ser på den stöttning som ges.

Uppsatsens frågeställningar är:

1. Hur stötts de nyanlända elevernas i SO-undervisningen på den enskilda skolan och av vem?
2. Hur uttrycker sig den enskilda skolans nyanlända elever om den stöttning de får i SO-undervisningen?

Inkludering som strategi för barn i behov av särskilt stöd. Vårdnadshavares perspektiv.

Av Lena Kristensson, specialpedagog, Porsnässkolan

Inkludering är ett hett begrepp i skolans värld och när man pratar inkludering och särskilda undervisningsgrupper tangerar vi även begreppet exkludering. Eleverna exkluderas ur sitt ordinarie sammanhang när de placeras i en kommunövergripande undervisningsgrupp och här kommer även frågan om demokratiska rättigheter upp. Som specialpedagog har jag ofta varit med och utformat åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd enligt Skollagen (2010) 3 kap 9§. I vissa fall har den 11§ i Skollagens 3 kapitel använts dvs. där det står om särskild undervisningsgrupp. I den kommun som jag är verksam i finns det kommunövergripande särskilda undervisningsgrupper där rektor beslutar om inskrivning under ett år.

Inom ramen för min magisteruppsats avser jag att genomföra en studie av inkluderingsbegreppets policy och praktik med särskilt fokus på vårdnadshavares uppfattningar och erfarenheter av inkludering av barn i behov av särskilt stöd i helklass undervisning i grundskolan. Undersökningen bygger på intervjuer med vårdnadshavare till barn i behov av särskilt stöd.

Styrning av grundskolans NO-undervisning och NO-lärares dilemman.

Av Elisabeth Pettersson, lärare, Christinaskolan

Studien syftar till att skapa kunskap om styrning av skolans och läraryrkets utveckling genom ett specifikt skolämne, NO-undervisningen i grundskolans åk 7-9. Hur har förändringar i läro- och kursplaner format lärares inflytande och autonomi i arbetet med att planera och genomföra NO-undervisning i praktiken? Vilka möjligheter och hinder för elevers nyfikenhet och lust att lära uppfattar NO-lärare idag? Studien bygger på intervjuer med erfarna NO-lärare.

Tema 2 Skolutveckling genom pedagogiskt utvecklingsarbete

Tillbaka till vardagen? Lärares erfarenheter av deltagande i aktionsforskning

Av Sara Viklund, lärare Strömbackaskolan

Under läsåret 2018/2019 deltog jag tillsammans med 15 lärare i svenskämnet från Strömbackaskolans samtliga sex rektorsområden i ett aktionsforskningsprojekt. Projektet syftade till att undersöka lärares och elevers upplevelser av gemensam läsning och bearbetning av det lästa i litteratursamtal. Resultatet av aktionsforskningsstudien kommer att presenteras vid ett öppet seminarium den 18 juni 2019 och därefter är projektet officiellt avslutat. I en annan mening har lärarnas arbete med att utveckla litteraturundervisningen med stöd av aktionsforskning bara börja. bara påbörjats. Syftet med denna studie är att synliggöra/undersöka huruvida lärares deltagande och lärande genom praktiska

forskning och lärande i aktionsforskningsprojektet tar sig uttryck efter att aktionsforskningsprojektet avslutats. I studien söker jag svar på följande frågor:

1. Hur beskriver lärare som deltagit i aktionsforskningsprojektet om litteratursamtal att detta har påverkat deras litteraturundervisning efter projektet? (Görande, sägande, relaterande)
2. Utifrån sitt deltagande i praktikinära forskning hur tänker lärarna kring framtida utvecklingsarbete i skolan? (Förutsättningar, möjligheter och dilemman kopplade till omgivande praktiker?)

Undervisning i förskolan. Förskollärares syn på undervisningsuppdraget.

Av Linda Jansson, Trädgårdens förskola

Förskolan i Sverige har blivit en del av skolväsendet och begrepp från skolans värld överförs och ska gälla även för förskolan, däribland undervisning och utbildning. Undervisning definieras i skollagen som målstyrda och lärarledda processer. Såväl Skolinspektionens rapporter (2016, 2017) och forskning av Jonsson m.fl. (2017) visar att förskollärare är skeptiska till begreppet och kopplar det till förmedlingspedagogik och grundskolans verksamhet. När förskollärare och annan personal inom förskolan talar om förskolan använder de ord som verksamhet, uppdrag, arbete, aktiviteter, temaarbete, projekt, lek, skapande, omsorg och fostran menar Eidevald (2016). Syftet med denna studie är att synliggöra och diskutera vad undervisning i förskolan innebär för förskollärare och vad som händer med omsorg när undervisningsuppdraget införs, med utgångspunkt i följande frågor:

1. Vilka föreställningar om barn, lärande och kunskap kommer till uttryck i undervisningssituationer i förskolans praktik?
2. Vilka dilemman ställs pedagogerna inför vid införandet av undervisning i förskolan?

Reflektionens betydelse för lärares yrkesutövning i en skola på vetenskaplig grund

Av Iris Rosengren-Larsson, lärare, Hortlax skola

Mitt forskningsintresse tar sin utgångspunkt i skollagens skrivningar att utbildning ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och som en följd av detta den systematiska reflektionen kring sitt yrkesutövande som lärare därmed antas arbeta med. I min undersökning vill jag studera lärares reflektioner i relation till såväl enskild som kollegial kompetensutveckling. Syftet med studien är att synliggöra reflektionens betydelse för lärarprofessionen och som en del i läraryrkets utövande. Studien tar sin utgångspunkt i mitt eget intresse för reflektion och som jag använt mig av i min yrkesvardag som lärare. Den övergripande frågeställningen lyder som följer:

Vad innebär det för lärare att delta i aktiviteter som förutsätter systematisk och delad reflektion om sitt eget och andra lärares arbete med undervisning och lärande?

Kvalitetsarbete i förskolan

Av Bodil Johansson, förskollärare, Trädgårdens förskola

2010 reviderades förskolan läroplan (Utbildningsdepartementet, 1998) och i samband med detta fick förskolan ett utökat ansvar för att följa och systematiskt dokumentera och utvärdera såväl det egna arbetet som förskolans i syfte att därigenom få underlag för att utveckla förskolans kvalitet. Enligt förskolans läroplan är det genom att följa barns utveckling och lärande som förskolan kan utvärdera den egna kvalitén. Läroplanen förtydligar förskollärarens ansvar för förskolans kvalitetsarbete. Fastän det nu är nio år sedan den nya revideringen kom så känner jag själv att denna förändring inte har blivit en självklarhet i min egen yrkesvardag. Frågor som hur kan man på bästa sätt genomföra dessa systematiska kvalitetsgranskningar i vår verksamhet på förskola och hur kan vi göra detta på ett sätt så att det blir meningsfullt och givande för personalen, barnen och verksamheten dyker upp utan tillsynes vare sig självklara eller enkla svar. I min magisterstudie avser jag att studera och kritiskt granska hur arbetslag i förskolan talar om, uppfattar och formar sitt systematiska kvalitetsarbete i praktiken. I studien skerr jag svar på följande frågor:

- Hur tala arbetslagen om och hur beskriver de sitt systematiska kvalitetsarbete? Vilka konstruktioner av systematiskt kvalitetsarbete skapas i arbetslagens samtal?
- Vilka möjligheter och hinder bidrar det systematiska kvalitetsarbetet med för lärarnas arbetet med för förskolans utveckling och barns lärande och utveckling?

Tema 3 Elevers lärande i skolan

Titel, ej klar

Av Magdalena Norén, lärare Strömbackaskolan

Min erfarenhet av elevers tal om sitt skolarbete är en att det finns en känsla av att ständigt bli bedömd. Uppgifter ska lämnas in och bedömas för att de sen ska ta sig an nästa uppgift som ska lämnas in och bedömas. Sällan talas det om själva processen att lära. Frågan jag ställer mig är vilket förhållningssätt till lärande som detta skapar hos eleverna.

Syftet med uppsatsen är att synliggöra elevers förhållningssätt till lärande och det meningsskapande/identitetsskapande som det mål- och resultatstyrda arbetssättet i skolan skapar. I studien utgår jag från följande frågor:

- Hur uppfattar elever talet om lärande?
- Hur uppfattar elever talet om bedömning?
- Hur uppfattar elever meningsskapande/identitetsskapande i skolan?

Musik- och danslärares professionella lärande

Av Anna-Karin Hagström, lärare Musik- och dansskolan

Syftet med denna studie är att undersöka hur musik- och danslärares professionella lärande och utveckling tar sig uttryck i praktiken. Ett ytterligare syfte är att identifiera och problematisera praktikens förändring när det gäller arbetssätt, dvs förhållningssätt och metoder. Studiens båda huvudfokus utforskas genom ett aktionsforskningsprojekt.

Forskningsfrågorna är:

- Hur synliggörs musik- och danslärares professionella lärande och utveckling inom den egna praktiken genom ett aktionsforskningsprojekt?
- Vilka konkreta förändringar av arbetssätt blir synliga i musik- och danslärares undervisningspraktik?
- Vilka möjligheter och hinder för förändring av undervisningen framträder genom aktionsforskningsprojektet? För den enskilde läraren? För kollegiet? För praktiken?

Motivation, övning och misslyckanden

Av Anna Ivarsson, lärare Pitholmsskolan

Jag intresserar mig för elevernas motivation för att öva sig i att spela ett instrument och hur de hanterar misslyckanden när de lär sig spela. Detta vill jag studera genom exemplet musik och keyboardspel i musikundervisningens praktik.

Motivation, drivkraft eller lust att lära? En studie ur elevers perspektiv.

Av Christina Wiklund, Pitholmsskolan

Statistiskt sett finns det fler elever som inte klarar betyg i skolans alla ämnen än för några år sedan. Enligt Skolverket klarade nästan en fjärdedel av eleverna inte alla betyg i åk 9 under 2018 (Skolverket 2018). I internationella mätningar som TIMSS PIRL och PISA sjunker resultaten för svensk skola. Diskussioner i de lärargrupper som jag befinner mig handlar ofta om att de elever som riskerar att inte få betyg nog egentligen har de förmågorna som krävs, men att eleverna inte är bredda att lägga ner det arbete som skulle krävas. Detta är i och för sig inget nytt. Carlgren (2016, s.151) påpekar att redan på 70-talet förekom diskussioner om eleverna var lata och omotiverade. I denna studie intresserar jag mig för den s.k. "lata" elevens logiker. Studien genomförs i form av en intervjustudie med fokus på hur högstadieelevers uppfattningar och erfarenheter av lust att lära och meningsskapande i skolarbetet.

Tema 4 Relationella och intersektionella perspektiv

Relation, prestation och genus. Den mänskliga läraren

Av Joakim Wallstén

En studie av elevers prestation och lärare relationsskapande ur ett genusperspektiv. I mitt arbete som musiklärare har jag tydligt sett vinster med att vara personlig och specifik gentemot mina elever i mötet, i feedback, i syfte att lyfta och inspirera till högre prestationer och i syfte att skapa motivation. Personlig identitet och musikpreferenser är ofta kraftigt sammanflätade och då blir det personligt mötet i relationen lärare-elev uppfattar jag det som ett viktigt pedagogiskt verktyg. I min magisteruppsats intresserar jag mig för lärarens, relationernas betydelse för elevernas lärande i gymnasieskolans musikundervisning ur ett genusperspektiv. I studien söker jag svar på följande frågor:

1. Hur ser lärare på möjligheter och svårigheter i relationsbyggande med elever, som medel för att höja elevernas prestation i ett skolämne?
2. Hur konstrueras maskulinitet och femininitet i lärarens relationsbyggande med elever inom ramen för gymnasieskolans musikundervisning?

En kvalitativ studie om elevers läsförståelsestrategier via lärarens högläsning

Av Helen Holm

I min magisteruppsats intresserar jag mig för elevers läsförståelsestrategier och inre bilder och att göra inferenser genom textsamtal om sakprosatexter/faktatexter via lärarens högläsning i årskurs 1. Som lärare på lågstadiet har jag under åren fått följa många elevers läsutveckling. Som lärare med ansvar för eleverns tidiga läs- och skrivutveckling har jag varit med om att se hur läsningen utvecklas från det första bokstavsarbetet till att få diskutera texters innehåll i samtal med eleverna. I stort sett varje klass som jag följt, finns det också elever som inte följer detta mönster. I årskurs 1 då alla elever ännu inte har knäckt läskoden behöver de redan på ett tidigt stadium få lärarens stöd i undervisningen hur man tacklar den skrivna texten. För mig har högläsningen varit en sätt för mig som lärare att arbeta med språket med alla elever samtidigt som läsförståelsestrategier introduceras succesivt allteftersom eleverna lär sig att läsa. Min studie syftar till att studera högläsningens och samtalen betydelse för utveckling av elevers strategier för att förstå texter. Mina frågeställningar är:

- Vilken kunskapsutveckling upplever elever i årskurs 1 att textsamtal om sakprosatexter/faktatexter med fokus på att göra inferenser ger när det gäller påverkan av deras egen läsutveckling?
- Vilken kunskapsutveckling upplever elever i årskurs 1 att textsamtal om sakprosatexter/faktatexter med fokus på inre bilder ger när det gäller påverkan av deras egen läsutveckling?
- Finns det skillnader mellan pojkars och flickors inre bilder?
- Hur upplever eleverna att gruppen som kunskapsbas påverkar elevernas förmåga att fördjupa sina resonemang i textsamtalen?
- Hur eleverna tillämpar dessa strategier i sin egen läsinläring?

Tema 5 Undervisningsmetoder och effekter

Läslistors betydelse för elevers läsinläring

Av Maria Karlsson

Uppföljande studie om metoden läslistors effekter bland yngre skolelever. Studien syftar till att synliggöra och analysera arbetssätt för elevers intensivläsning med läslistor och dess betydelse för att öka elevernas läshastighet. I studien söker jag svar på följande frågor:

- Hur kan läslistorna fungera som en effektiv metod för att öka elevernas läshastighet?
- Går det att urskilja andra effekter än ökad läshastighet?
- Gynnar det alla elever?
- Hur uppfattar a) elever och b) lärare användningen av läslistorna i undervisningen?

C. Lärares aktionsforskning

Nedan följer lärarnas egna beskrivningar av sina aktionsforskningsprojekt utifrån var de är i processen nu. Under våren 2019 kommer alla projekt att summeras och analyseras, vilket gör att beskrivningarna nedan endast innebär en avstämning mitt i processerna. Projekten presenteras i ordningen från förskola till grundskola och gymnasium.

Sokratiska samtal i förskolan

Av Ann-Sofie Gustavsson, Lena Grubbström-Kanhagen, Birgitta Häggbom-Tuveborg, Anette Larsson och Anna Nilsson, Ängens förskola

Maria Svärdsudd Språk och kommunikation har under några år varit ett av Piteå Kommuns prioriterade områden. För att utmana oss och barnen påbörjade vi våren 2018 ett aktionsforskningsprojekt tillsammans med forskaren Ulrika Bergmark, där vi valde att introducera sokratiske samtal. Tre förskollärare, en förskolepedagog vid Ängens förskola, Hortlax samt en förskolechef och en pedagogista har ingått i projektet.

Vårt syfte var att ta reda på om sokratiske samtal kunde bidra till att utveckla förutsättningarna för en jämn fördelning av makt och inflytande samt för att motverka stereotypa könsroller. I den sokratiske samtalsmodellen utforskar deltagarna frågor tillsammans, genom eftertänksam dialog, med hjälp av en samtalsledare. Syftet med projektet var även att utveckla och förändra den egna praktiken, genom att kritiskt granska oss själva, varandra och utbildningen. Vi ville utveckla vår samtalskompetens och analysförmåga. Det är våra egna frågor och egna behov kring praktiken som är utgångspunkten i projektet, på samma sätt som i förskolans kvalitetsarbete.

För att vi skulle ha ett rikt material att utgå från vid vår forskning bestämde vi oss för att under en 1-årsperiod ha 2–4 samtal tillsammans med barnen varje vecka. Vi har undersökt hur olika förutsättningar påverkat samtalen, t ex möbleringen av rummet, antal barn, tiden för samtal, samtalsledarens roll, hur och när följdfrågor ställs.

Några av utmaningarna vi mött är att vi känt oss hämmade av själva samtalsformen, sokratiske samtal. Det har tagit mycket tid att leta bilder/texter samt värderings- och tolkningsbara frågor som väcker nyfikenhet. Ett annat hinder har varit att hitta tid för reflektion och analys i samband med samtalen.

Under vår process har vi reflekterat mycket kring vår roll som samtalsledare, enskilt samt vid kollegiala möten. Samtalen med barnen har dokumenterats bl. a. genom anteckningar och filminspelningar. Vissa samtal har vi tittat på gemensamt för att kunna ge och få feedback/feedforward. Under projektets gång har vi också kontinuerligt skrivit loggbok.

Kvalité i kvalitetsarbetet genom kollegialt lärande

Av Lena Bäckström, Jeanette Ekberg, Annica Eriksson, My Gabrielsson Söderlund, Linda Jansson, Bodil Johansson, Susanne Johansson, Johanna Jonsson, Anna Larsson, Helena Lundkvist, Malin Malmqvist, Anette Renberg, Jessica Renberg, Helena Samuelsson, Ann Svedberg, Åsa Stenberg och Lena Öhlund, Långskata och Piteå C förskoleområden

Vi som deltar i projektet är förskollärare i Piteå C och Backen-Långskata förskolorna: Trädgården, Hummerstigen, Ankaret, Ringgatan, Ostronstigen, Solbacka, Rönnen, Tallåsen och Gripen. Bakgrunden till vår medverkan i aktionsforskningsprojektet är det systematiska kvalitetsarbete som Backen-Långskata rektorsområden arbetat med under hösten 2017. Arbetat utmynnade i ett nytt stöddokument som är formulerat så att vi utgår från det övergripande utvecklingsområdet (detta och kommande läsår är det naturvetenskap) som bedrivs på alla förskolor i rektorsområdet. Genom att snäva in och utgå från ett fokusområde kan vi lättare fördjupa och komma närmare de lärande och utvecklingsprocesser som sker.

Syftet med vårt aktionsforskningsprojekt är att arbeta fram, förankra och fördjupa arbetssätt som ökar förskollärares möjlighet att utveckla vetenskapliga och forskande kompetenser. Intentionen är att implementera praktikinära forskning i förskolan. Det innebär bland annat en strävan att tillvarata befintliga erfarenheter och kunskaper, men också att utveckla och sprida ny kunskap genom kollegialt lärande.

Genom att delta i aktionsforskningsprojektet förväntas pedagogerna i förskolorna få en teoretisk och praktisk kunskap om hur ett vetenskapligt förhållningssätt kan användas i förskola för att utveckla kvalitén i verksamheten. Som metoder har vi att handledning, litteraturcirklar, arbete med loggbok och analysseminarium. Projektet pågår från och med vårterminen 2018 till vårterminen 2020.

En utmaning för förskolan är att skapa pedagogiska och didaktiska sammanhang som utgår från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, där barns erfarenheter, förutsättningar och intressen stimuleras och utmanas i olika former av samlärande. I detta sammanhang är det viktigt att föra samtal kring kunskapssyn, kunskapsutveckling och lärande med stöd av olika lärandeteorier. Kollegialt lärande, forskning och reflektion kring vardagsverksamheten är processer som kan skapa möjligheter till att utveckla den egna förståelsen och ytterligare öka kvalitén i förskolans verksamhet. Vår förhoppning är att kunna dela med oss av våra resultat under Piteå kommuns forskningskonferens 2021. Önskvärt är att få möjlighet att föreläsa om projektet för att sprida vår kunskap.

Att väcka elevers läslust och läsförståelse med textsamtal som metod

Av Anna Brännström, Mona Dahlberg, Ann-Charlotte Dahlbäck, Elin Flodin, Jessica Holmgren, Elisabeth Hortlund, Conny Lidström, Ann-Charlotte Lundgren, Malin Lundmark, Gunilla Lundström, Marianne Odepark, Malin Wall, Anna-Karin Ökvist och Åsa Överhem, Böle och Svensby skolor

Vi som deltar i projektet är 14 lärare och en rektor som arbetar i grundskolans årskurs 1-3 i Infjärdens skolområde (Svensbyn och Böle). Projektet handlar om textsamtal utifrån en dialogisk undervisning. Vi vill med hjälp av regelbunden läsning och samtal kring gemensamma texter skapa läslust och utveckla våra elevers förmåga att samtala och reflektera kring digitala och analoga texter. Vi som deltar i projektet vill för vår egen del lära oss hur ett vetenskapligt förhållningssätt används och hur det utvecklar vår yrkeskompetens och verksamhet.

Aktioner som genomförs och som gäller både barn och vuxna är att vi tillsammans läser och samtalar om texter. Andra gemensamma aktioner är att både pedagoger och barn för loggbok. Elevernas loggböcker har fokus på elevernas tankar utifrån texten och lärarnas loggböcker har fokus på den egna undervisningen och hur eleverna svarar på den. I forskningscirkel har vi tagit del av annan forskning för att förstå hur vi kan analysera det vi ser och hör. För att dokumentera olika aktioner har vi filmat, skuggat och utfört intervjuer och enkäter.

Att genomföra en undersökning som bottnar i verksamhetens egna frågor, i pågående verksamhet, med en forskare som bollplank är ett effektivt sätt att jobba med skolutveckling. Processgruppen har haft organiserade och schemalagda samtal handleda av skolforskare Ulrika Bergmark. Skuggningar, film- och ljudinspelningar har tillsammans med reflektioner i samtalsgrupper hjälpt vårt lärande framåt. Diskussioner som initialt handlade om våra tillkortakommanden, har övergått till djupa framåtsyftande analyser av vårt arbete. Vi ser att eleverna utvecklas, frågar efter, ser fram emot och deltar i textsamtalen på ett helt annat sätt än vid läsårets början. De enskilda pedagogerna reflekterar kring elevernas sätt att förstå och samtala kring texter på ett mer medvetet sätt.

Lärares arbetssätt, förhållningssätt och metoder v.s lust till lärande

Av Agneta Andersson Kristina Enqvist, Anna-Karin Hagström, Carolin Kårén, Sara Lockby, Sigurd Löf, Sofia Löf, Robert Råberg och Stefan Wester, Musik- och dansskolan

Under läsåret 18/19 deltar åtta lärare från Musik & Dansskolan, Piteå, i ett aktionsforskningsprojekt i samarbete med Ulrika Bergmark. Projektet fokuserar på lärares arbetssätt, dvs. de metoder och förhållningssätt lärare använder sig av i sin undervisning och hur dessa påverkar elevernas lust till lärande. Det övergripande syftet med aktionsforskningsprojektet är skolutveckling med utgångspunkt i

den egna praktiken och det specifika syftet för projektet är att undersöka vilka förutsättningar för ett livslångt lärande, som undervisningen vid MoD-skolan möjliggör. Detta undersöks genom problematisering av lärares befintliga arbetssätt, vilka andra arbetssätt, utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som är möjliga, och slutligen genomförs en förändring av undervisningen för att få syn på vad som händer med elevernas motivation när lärare använder andra/nya arbetssätt.

Genom aktionsforskningsprocessen har tre kompetenser identifierats som viktiga för att möjliggöra en utveckling av yrkespraktiken. Hur den *Vetenskapliga*, den *Didaktiska* och den *Relationella kompetensen* utformas och används spelar roll för den enskilde lärarens arbetssätt. För att synliggöra hur undervisningen formas av arbetssätten har lärarna med hjälp av loggboksskrivande och lektionsskuggning, dokumenterat och reflekterat både individuellt och gemensamt. Genom litteraturstudier och diskussioner om bland annat lärandeteorier har kunskapen utmanats och reflekterats. Analyser av samtalen har gjort det möjligt att lyfta den nya kunskapen till en metanivå. Därmed har det blivit möjligt att ställa frågan om tänkbar utveckling och förändring av undervisningspraktiken.

Erfarenheten av att medvetet reflektera, enskilt och i grupp, att prova nya mötesformer har fört diskussionerna framåt. För ambulerande kulturskolelärare har projektet blivit ett värdefullt forum där den pedagogiska retoriken fått växa genom reflektion och diskussion. Genom aktionsforskningsprojektet har utvecklingsprocessen utmejslat frågan om ”Hur kan vi på MoD-skolan involvera, engagera och göra eleverna mer delaktiga i sitt lärande och undervisningen” och ”Hur kan ett uppskattande förhållningssätt vara ett verktyg i den processen?”.

Att mötas i texten - om litteratursamtal i gymnasieskolan

Av Stefan Berg, Anna Bergström, Katarina Gedda, Erika Holmqvist Hortlund, Maria Häggbom, Karin Lundberg, Noomi Lundberg, Karola Lövgren, Charlotta Melander, Doris Nilsson, Susanne Pettersson, Karl Rönnbäck, Maria Sundqvist, Linda Ström, Sara Viklund och Sara Åström, Strömbackaskolan

I vårt aktionsforskningsprojekt ingår 15 svensklärare från Strömbackas alla rektorsområden. Syftet är att undersöka lärares och elevers upplevelser av kontinuerlig, gemensam läsning av skönlitteratur och bearbetning av texterna i litteratursamtal. Vi vill utveckla vår samtalsledarkompetens och vår förmåga att entusiasmera eleverna. Förhoppningsvis kommer projektet att stärka såväl vårt kollegiala samarbete som vår vetenskapliga kompetens, så att vi kan arbeta på liknande sätt med framtida utvecklingsområden. Ett långsiktigt mål är att hitta fungerande former för litteraturundervisningen.

Höstterminen 2018 har 15 klasser läst romaner och varje vecka diskuterat texterna i lärarledda litteratursamtal. Vi har, med loggboksskrivande, samtal och skuggning som verktyg, reflekterat över undervisningen, enskilt och i grupp. Hela processen har handletts av Ulrika Bergmark. Även

litteraturforskare från LTU har medverkat. Vårterminen 2019 intervjuar vi elever från deltagande klasser. Intervjuer och reflektionstexter som lärare och elever har skrivit före och efter läsperioden analyseras under våren. Resultatet presenteras för svensklärare och andra intresserade vid ett seminarium på Strömbacka den 18 juni. Vi har också informerat om projektet i andra utbildningssammanhang.

Även om mycket arbete återstår har vi redan lärt oss mycket. Genom samarbetet med forskare och eget datainsamlade har vi påbörjat stärkandet av vår vetenskapliga kompetens. Reflektioner har hjälpt oss att utveckla ett yrkesspråk och vårt gemensamma arbete har bidragit till ökad likvärdighet i undervisningen. Vi har också funnit fungerande former för systematisk reflektion, vilket bidragit till att vi utvecklats i vår yrkesroll.

Vårt projekt har flera styrkor. Grunden för projektet är problem vi möter dagligen, vilket gör det oerhört angeläget. Projektet är väl integrerat i undervisningen, inte ett arbetspåslag utifrån i en redan ansträngd arbetssituation. Mötet med akademien har varit symmetriskt och komplementärt och såväl lärarnas som forskarnas kunskaper och erfarenheter har varit viktiga för projektets utformning. Sammanfattningsvis har projektet bidragit till att vår undervisning vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Sammanfattande reflektion kring vilken nytta projekten bidrar med

Utifrån lärarnas egna erfarenheter har aktionsforskningsprojekten bidragit till nytta på olika nivåer utifrån individ-, grupp- och organisationsperspektiv. Ulrika Bergmark har sammanställt lärarnas reflektioner under pågående process, vilka presenteras nedan.

Lärarna har utvecklat en förståelse för sin egen undervisningspraktik och för vad begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet innebär. De har på ett medvetet sätt kritiskt granskat den egna verksamheten och på så sätt har deras tysta kunskap blivit uttalad, vilket är en grund för ett gemensamt yrkesspråk. I processerna också de har fått syn på den individuella och gemensamma utvecklingspotentialen samt hur förskola och skola kan utvecklas med hjälp av aktuell forskning.

Lärarna anger att de erövat nya metoder för exempelvis reflektion, dokumentation och analys samt sätt att sprida kunskaper och erfarenheter utanför den egna verksamheten.

Lärarna har också upplevt att aktionsforskningsprojekten bidragit till utveckling av verksamheten vilket har gynnat barns och elevers lärande, dvs. reella förbättringar i verksamheten. Arbetet med att forma strategier för långsiktig utveckling av verksamheten utifrån ett vetenskapligt förhållningsätt har också påbörjats. Lärarna upplever det som viktigt att de fått tid, förutsättningar och stöd (ex. handledning, möjligheter att mötas i kollegiet och stöd av rektor) för att utföra uppdraget om en utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, vilket de anser har varit en bidragande faktor till resultaten i verksamheten som beskrivits ovan.

Diskussion och rekommendationer

Syftet med delstudierna i FoU-projekten *Kampen och läraryrkets kunskap* och *PiteSkolforsk* är att beskriva, analysera och problematisera vad som händer i mötet mellan skollagens krav att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och skolans praktik. I det här fallet studeras detta via nedslag av praktiktäna studier av olika aktiviteter inom en policypraktik som initierats av Piteå kommuns utbildningsförvaltning eller Piteå Utbildningsvetenskapliga råd (PUR) i samverkan med forskare från två lärosäten, Umeå universitet och Luleå tekniska universitet. Den forskning som har bedrivits och redovisas i rapporten intresserar sig för hur lärare och rektorer innovativt, utifrån givna och ibland otillräckliga förutsättningar, hanterar de dilemman och utmaningar som de ställs inför i sitt arbete med att uppfylla skollagens uppdrag att utbildning ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Rapporten visar tydligt att det pågår en hel del och att policyns idéer har börjat tolkas, översättas och iscensättas på individ-, skol- och organisationsnivåer. Det har börjat hända, det som borde ha hänt för länge sedan, att lärare liksom andra yrkesgrupper deltar i och bedriver forskning med utgångspunkt i sina behov av kunskap och hur de därigenom får underlag för att utveckla och förbättra den egna undervisningen. Rapporten kan också bidra med underlag för ledning och politiker för att utveckla och förbättra förutsättningarna. Utan stöd, förutsättningar och legitimitet från förvaltningsledning och lokala politiker finns risk att utvecklingen avstannar. Givet detta får endast några få av kommunens lärare möjlighet att erfaras det lärare som deltagit i studierna ser som mervärden som samverkan kring praktiktäna forskning kan skapa. Det handlar om att få växa i rollen som lärare och känna yrkesmässig och professionell tillfredsställelse, ökat engagemang och känsla av mening och egenmakt i arbetet med att utveckla undervisning och skolans verksamhet. Att långsiktigt skapa sådana förutsättningar är av stor betydelse för kvaliteten i Piteå kommuns skolverksamhet.

Flera delstudier visar att arbetet med att tolka, översätta och iscensätta uppdraget uppfattas som både komplext, motstridigt och intressant. Samtidigt som lärare och skolledare genomför olika aktiviteter sker tolkning och omtolkningen succesivt. Uppdraget blir därmed vad som förväntas att man ska göra mer begripligt och lärare och skolledare lär sig att hitta nya vägar för att hantera de dilemman som uppstår på vägen. För lärarna i magisterutbildningen handlar dilemmana alldeles i början av magisterutbildningen om hur kollegor och rektorer ser på den vetenskapliga kompetens som utbildningen ger. Det kostar på att vara den som går före och gör något som varken man själv eller andra riktigt har grepp på. Slutsatsen av denna studie är bland annat att uppdraget att integrera forskning i skolan och lärarens yrke inte självklart där och då är något som aktörerna ser kan hanteras kollektivt. De svarar också lite olika beroende på hur de uppfattar att sammanhanget ser på deras deltagande i utbildningen som för några ses som ett individuellt projekt, för andra ett kollektivt eller någon som ser att det kanske är både och?

Svaret på frågan om vem som ansvarar för att uppfylla skollagens krav, tycks hänga ihop med de förutsättningar på kommunal och skolnivå som kan skapas. Frågan om tid, stöd och strukturer som främjar uppdraget hänger intimt samman med hur lärare och skolledare kan hålla i och hålla ut och skapa långsiktighet i arbetet med FoU i skolan.

Resultaten av studierna visar att forskning och utveckling tar tid, ställer krav på andra strukturer, nya arbetsformer för gemensam reflektion och eftertanken. Lärarna i aktionsforskningsprojekten, efterlyser fortsatta möjligheter att träffas, mötesplatser och arenor för att ta sig an nya aktioner som de kan studera och dra lärdomar av. Den rådande resultatstyrningens krav på effektivitet och snabba resultat krockar med vetenskapens grunder, där tid, problematiserande, konsten att hela tiden ställa nya frågor, ifrågasätta självklar kunskap och tillsammans kritiskt granska är av största betydelse för forskningens kvalitet och utveckling. Med stöd av resultaten i den forskning som hittills genomförts lämnar vi forskare följande sammanfattade rekommendationer för kommunens fortsatta utvecklingssträvanden och för fortsatt forskning. För att skapa långsiktiga förutsättningar för allt fler skolor, lärare och skolledare är det viktigt för såväl kommunens aktörer som forskare att utveckla strategier och att bedriva fortsatt forskning om hur:

- skolledarens roll som möjliggörare för lärares deltagande i praktisknära forskning kan stärkas, dvs hur skolledaren leder arbetet med forskning och utveckling i skolan
- kommunen på övergripande nivå och på skolnivå kan ta till vara på den FoU-kompetens som utvecklas via aktionsforskningsprojekt och magisterstudier, efter och under processens gång.
- kommunen kan utveckla och skapa långsiktighet i samverkan med lärosäten och bygga en miljö som främjar samspel och dialog mellan forskare-lärare-skolledare, akademi-kommun för forskning och utveckling i skolan
- samspel mellan kommun och akademi, forskare och lärare/skolledare kan bidra till att uppfylla kommunens strategi för en stärkt professionsstyrning av skolans verksamhet. Hur, och i så fall under vilka betingelser kan samarbetet kring praktisknära forskning bidra till utveckling av lärares och skolledares professionella identitet och lust att lära i, om och med sitt yrkesutövande behöver ytterligare studeras. Detta gäller också för forskarnas professionella utveckling.
- hitta sätt att balansera spänningar mellan olika syn på kunskap, ”kunskapsstolerans” så att forskningen inte riktas mot att fråga uppåt (andras frågor) utan inåt (professionens behov). Skapa en fördjupad förståelse om olika epistemologier –olika kunskapsstyper, och en medvetenhet om att det finns olika svar på frågan om vad ett resultat är.
- skärningspunkten mellan SKA och FoU kan hanteras i praktiken? Hur kan kommunen arbeta med att främja lärande, dialog och respekt för olika yrkesgruppers och olika nivåers olika behov av kunskap?
- styrning sker, med särskilt fokus på skillnader i inre och yttre styrningslogiker, av central betydelse blir att fortsatt studera förskjutningar i styrningslogiker som å ena sidan baserar sig

på en syn på forskning som en del av en misstroendestyrning till att uppfatta forskning som en del av tillitsstyrning. Vad händer när lärare och skolledare ser sig själva aktiva och drivande subjekt i forskningsprocessen?

- FoU kan ske symmetriskt och komplementärt i samspelet mellan två olika organisationer (kommun och akademi)

Referenser

- Adolfsson, C-H., Håkansson, J., Sundberg, D. (2015). Se inte läraren som en passiv mottagare av forskning, Tidningen Curie, Vetenskapsrådet.
- Alvesson, Mats, Deetz, Stanley (2000). Kritisk samhällsvetenskaplig metod. Lund: Studentlitteratur, s. 44.
- Argyris, C., Schön, D. (1978). *Organizational learning: a theory of action perspective*. Addison-Wesley Pub. Co.
- Ball, S. J., Maguire, M., Braun, A., & Hoskins, K. (2011). Policy actors: doing policy work in schools. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 32(4), 625-639. doi:10.1080/01596306.2011.601565
- Barn- och utbildningsnämnden. (2014). *Skolans utveckling, vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Strategi för forskning och utveckling i Piteå kommuns skolor*. Dnr 14BUN151. Protokoll. 2014-06-25. Piteå kommuns arkiv.
- Bergmark, U. (2009). *Building an ethical learning community in schools*. (Avhandling för doktorsexamen), Luleå tekniska universitet, Luleå.
- Bourdieu, P. (1992). 'The Purpose of Reflexive Sociology'. In (Eds.), Bourdieu P., Wacquant. L. An Invitation to Reflexive Sociology. Cambridge: Polity Press. Pp. 61-215. s. 161.
- Bryk, A.S, Gomez, L.M., Grunow, A., LeMahieu, P.G. (2016). *Learning to Improve: How America's Schools Can Get Better at Getting Better*. Harvard Education Press.
- Carlgren, I. (2011). Forskning ja, men I vilket syfte och om vad? Om avsaknaden och behovet av en "klinisk" mellanrumsforskning. I *Lärare som praktiker och forskare. Om praxisnära forskningsmodeller. Forskning om undervisning och lärande* 5:65-79.
- Carlgren, I., & Hörnquist, B. (1999). *När inget facit finns... - om skolutveckling i en decentraliserad skola*. Retrieved from Stockholm:
- Chang, H. (2008). *Autoethnography as method*. Walnut Creek, California: Left Coast Press.
- Cochran-Smith, M., Lytle, S.,L. (2009). *Inquiry as Stance, Practitioner Research for the Next Generation*. New York, New York: Teachers College Press.
- Denzin, N., & Lincoln, Y. (2011). Introduction. The Dicipline and Practice of Qualitative Research. In N. Denzin & Y. Lincoln (Eds.), *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. Los Angeles, London, New Dehli, Singapore, Washington DC: SAGE.
- Dir. (2014:7). Inrättande av ett skolforskningsinstitut. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Eidevald, C. (2016). Omsorg om flickor och pojkar - kvinnligt, manligt och närhet. In B. B. Riddarsporre Bim (Ed.), *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund* (pp. 179-188). Stockholm: Natur & Kultur.
- Ekberg, N. (2012). *Lärares möten med sociala medier applikationer i behov av explikationer*. Luleå: Luleå Tekniska Universitet.
- Engeström, Y. (1987). *Learning by expanding. An activity-theoretical approach to development research*. Helsinki: Orienta-Konsultit.
- Engeström, Y. (1987, 2015). *Learning by expanding. An activity-theoretical approach to development research* (second ed.). New York: Cambridge University Press.
- Goodson, I., & Sikes, P. (2001). *Life history research in educational settings. Learning form lives*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press.
- Hansson, K. (1997). *Piteåmodellen-när eldsjälarna gjort sitt*. Stockholm: Vårdskildringsrådet, Kulturdepartementet.
- Hansson, K. (2004). *Att lära av varandra. En rapport om en kommuns mediepedagogiska utvecklingsarbete*. Stockholm: Svenska Filminstitutet.
- Hansson, K. (2008). *Långsiktig skolutveckling : lärares tankar, ord och handlingar i ett utvecklingsarbets fortsatta steg*.

- Hansson, K. (2014). *Skola och medier. Aktiviteter och styrning i en kommuns utvecklingssträvanden*. Umeå: Umeå universitet.
- Harding, S. (1991). *Whose Science? Whose Knowledge? Thinking from Women's Lives*. Buckingham: Open University Press.
- Holmdahl, G. (2011). *Skolutveckling som diskursiv praktik. Några ideologiska implikationer*. (Doktorsavhandling), Karlstad.
- Jacobsen, Dag Ingvar, Thorsvik Jan. (1997). Hur moderna organisationer fungerar. Introduktion i organisation och ledarskap. (övers: Gunnar Sandin, Anita Sandberg) Lund: Studentlitteratur, s. 36.
- Jonsson, A., Williams, P., & Pramling Samuelsson, I. (2017). Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare. *Forskning Om Undervisning Och Lärande*, 5(1), 90-109.
- Neave, G. (1979). Academic drift: some views from Europe. *Studies in higher education*, 3(1), 143-159.
- Polkinghorne, D. E. (1996). Narrative configuration in qualitative analysis. In A. J. Hatch & R. Wisniewski (Eds.), *Life History and Narrative* (Vol. 1). London and New York: RoutledgeFalmer.
- Rönnerman, K. (Ed.) (2012). *Aktionsforskning i praktiken. Förskola och skola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Studentlitteratur.
- Samverkan gällande forskning och utveckling i skolan*. Dnr 15 BUN 285, Dnr ST-5.2,-14-17. Piteå & Umeå: Piteå kommun och Institutionen för Estetiska ämnen, Umeå universitet.
- Skolinspektionen. (2016). Förskolans pedagogiska uppdrag: Om undervisning, lärande och förskollärares ansvar. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolinspektionen. (2017). Delrapport II Förskolans kvalitet och måluppfyllelse. Stockholm: Skolinspektionen.
- Utbildningsförvaltningen och Institutionen för Estetiska ämnen. (2015). *Avsiktsförklaring*.
- Utbildningsförvaltningen och Institutionen för Estetiska ämnen. (2017). *Avtal rörande samverkan kring forskning och utveckling i skolan mellan Piteå kommun och Institutionen för estetiska ämnen, Umeå universitet*. Dnr 15 BUN 285, Dnr ST-5.2,-14-17. Piteå & Umeå: Piteå kommun och Institutionen för Estetiska ämnen, Umeå universitet.
- Utbildningsförvaltningen. (2015). *Medgivande affiliering till forskningsnämnden HLK, Jönköpings Högskola*. I författarens ägo. Piteå: Piteå kommun.
- Villanen, H. (2014). *Our place, my future and their project. Reflecting Children's lifeworld in education for sustainable development*. Oulu: University of Oulu.
- Ödman, P-J. (1983). *Tolkning förståelse vetande. Hermeneutik i teori och praktik*. Stockholm: Almqvist & Wiksell, s. 17.

KONTAKT

I SAMVERKAN MED UMEÅ UNIVERSITET
OCH LULEÅ TEKNISKA UNIVERSITET

Kristina Hansson
Vetenskaplig ledare
kristina.hansson@pitea.se
0911-69 62 27

Utbildningsförvaltningen
www.pitea.se/forskningochutveckling
www.facebook.com/pitea.se
0911-69 60 00

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
0911-69 60 00
www.facebook.com/pitea.se
www.pitea.se/forskningochutveckling

Piteå kommun